

Rättsväsende

Rapport från
Alliansens arbetsgrupp

20100428

ALLIANSN

Centrumpartiet

Folkpartiet Liberalerna

Kristdemokraterna

Förord	5
Trygghet i vardagen	7
Använd alla resurser	7
Bryt utanförskapet	9
Bättre mångdbrottsbekämpning	10
Effektivare polis	11
Ungdomar och brott – tidigare och tydligare insatser	14
Unga lagöverträdare	14
Föräldrarnas ansvar	15
Samverkan och helhetsgrepp	16
En bra skola utan kriminalitet	17
Utred även ungas brottslighet	18
Snabbare reaktion på ungdomars brottslighet	19
Bättre påföljder	20
Unga brottsoffer	22
Medling	23
Att lämna en trasslig tid bakom sig	23
Trygghet på nätet	25
Nya möjligheter	25
Nya hot	25
Det kriminella utbudet på Internet	25

Fildelning – rätt och fel	27
Trakasserier och hot på Internet	27
Internet som brottsarena	28
Brottsbekämpning i den virtuella världen	29
Slå vakt om den personliga integriteten	30
Våld i nära relationer och sexualbrott	32
Barn som far illa	32
Könsrelaterat våld	34
Våld i nära relationer	34
Sexualbrott och trakasserier	36
Hedersrelaterat våld och förtryck	38
Den grova organiserade brottsligheten	41
De multikriminella	41
Internationellt samarbete	42
”Follow the money”	43
Sikta på ledarna	43
Människohandel	44
Ekonomisk brottslighet	46
Falska varumärken	48
Kampen mot terrorismen	48
Domstolar i medborgarnas tjänst	50
Förtroende för rättsprocessen	50
Nämndemän med förankring i samhället	51

Kortare handläggningstider	51
Enklare att göra rätt för sig – och enklare att få rätt	52
Rättvisa straff och en väg tillbaka	54
Ett reformerat påföljdssystem	54
Ordning och reda under verkställigheten	54
Vägen tillbaka	55
Kvinnor i fängelse	58
Minska skadeverkningarna för familjerna	58

Förord

Valet 2010 handlar om framtiden. Vad vi vill att Sverige ska kännetecknas av. Vilka värderingar vi vill ska bära Sverige. Om hur vi ska göra ett bra land ännu bättre. Vi är fyra partier som står för frihet, ansvar och trygghet. Vi tror på människans inneboende kraft och vilja att ta ansvar.

I snart fyra år har vi haft svenska folkets förtroende att leda Sverige. Det har varit fyra år av reformer för jobben, välfärden och framtiden. Valet 2010 söker vi väljarnas förtroende för att fortsätta arbetet. Sverige är ett bra land att leva i. Det betyder däremot inte att allt i Sverige är bra. Mycket finns kvar att göra.

Vid partiledaröverläggningarna i Varberg i oktober 2008 enades Moderata Samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna om att inleda en fördjupning av Allians för Sverige med sikte på valet 2010 och nästa mandatperiod. Ett besked som gavs var att Allians för Sverige i valrörelsen 2010 ska möta väljarna med ett valmanifest som är lika tydligt som i förra valet. Som ett led i detta tillsattes en arbetsgrupp för att utarbeta grunderna och ett konkret reformprogram för den ekonomiska politiken för nästa mandatperiod.

För att ytterligare utveckla, fördjupa och bredda politiken med sikte på mandatperioden 2010-2014 tillsattes tio reformarbetsgrupper i oktober 2009:

- Rättsväsende
- Kultur och idrott
- Utrikes och försvar
- Familj
- Jämställdhet
- Utbildning
- Äldre
- Entreprenörskap och hållbar tillväxt
- Miljö och klimat
- Hälso- och sjukvård

Grupperna redovisar sina resultat under våren 2010.

Processen för att ta fram valmanifestet sker i flera steg. Arbetet i föreliggande reformarbetsgrupp är ett sådant steg.

Förslagen i denna rapport är arbetsgruppens. Inom ramen för det fortsatta arbetet med valmanifestet kommer det efter att arbetsgrupper lagt fram sina

förslag att ske en bred prövning av förslagen. Prövningen innebär bl.a. att förslagen vägs av mot det reformutrymme som väntas föreligga utifrån inriktningen att det finansiella sparandet åter ska uppvisa balans och överskott på 1 procent av BNP över en konjunkturcykel under nästa mandatperiod. Därtill ska utgiftstaket hållas.

I återgången till överskotts målet om 1 procent ska även hänsyn tas till resursutnyttjandet liksom till osäkerhet och riskbild i prognosen. I prövningen kommer förslagen även att utvärderas utifrån alliansens prioriterade inriktning om full sysselsättning och färre som står utanför arbetsmarknaden. En avvägning mellan angelägna reformer måste alltid ske. Åtgärder som sätter jobben först kommer därför prioriteras. Förslagen ska även prövas utifrån fördelningseffekter.

Trygghet i vardagen

ANVÄND ALLA RESURSER

Få saker kan verka så hämmande på människors vardag som rädslan för att utsättas för brott. Alliansregeringens satsning på 20 000 poliser har skapat mycket bättre förutsättningar att öka den polisiära närvaron och göra polisen mer synlig i människors vardag. Andelen människor som i den nationella trygghetsundersökningen (NTU) säger sig vara otrygga eller oroliga för att utsättas för brott har också minskat sedan 2006, men fortfarande lever oacceptabelt många människor med en oro för att utsättas för brott.

Denna rädsla kan ta sig många olika uttryck och förekomma i vitt skilda sammanhang. Det kan t.ex. handla om att inte våga röra sig ute på stan efter att mörkret har fallit, eller rädslan för inbrott eller överfall i en ensligt belägen gård på landet. Storstad eller glesbygd spelar ingen roll – otryggheten kan finnas där ändå och hämma människors liv och inverka menligt på deras livskvalitet. Den mångfacetterade problembilden gör "vardagsotryggheten" svår att bemästra.

Om vi ska kunna skapa ett tryggare samhälle kräver det allas medverkan. Vi kan inte uteslutande lämna över ansvaret till stat och myndigheter. I svensk rätt finns inte någon allmän skyldighet att bistå personer som befinner sig i livsfara eller i allvarlig fara för sin hälsa. Under senare år har frågan om skyldighet att agera för att bistå nödställda personer åter blivit aktuell. Därför har Alliansregeringen valt att utreda möjligheten att införa en lagstadgad skyldighet för var och en att efter förmåga ingripa när någon är i nöd, ibland kallat en civilkuragelag.

Sverige är ett stort och glesbefolkat land, och det kommer aldrig att gå att upprätthålla samma polistäthet i hela landet, men det finns andra viktiga åtgärder som går att vidta för att förbättra brottsbekämpningen och öka människors trygghet oavsett var i landet de bor.

Polisen är inte den enda myndighet som kan bidra till att bekämpa brott och öka människors trygghet. I kustregionen utgör Kustbevakningen en viktig resurs, inte bara för att patrullera Sveriges sjögräns och ingripa mot exempelvis miljöbrott till havs, utan också för att bidra till att upprätthålla ordningen i skärgården och ingripa mot t.ex. sjöfylleri och annan vårdslöshet i såväl yrkes- som fritidstrafiken till sjöss. Tullen, som bidrar till ett tryggare samhälle genom att kontrollera flödet av varor till och från Sverige och bekämpa smugglingen av exempelvis narkotika, har av Alliansregeringen också fått möjlighet att bidra till säkerheten på våra vägar genom att genomföra nykterhets- och drogkontroller vid gränspassager. Sommaren 2010 kommer lagstiftning som Alliansregeringen tagit initiativ till att träda i kraft göra det möjligt för kommunalt anlidade väktare och ordningsvakter att genomföra nykterhetskontroller i svenska hamnar.

Kommunerna kan också göra mycket för att i samverkan med Polisen skapa en tryggare vardagsmiljö. Att teckna samverkansavtal med Polisen där ömsesidiga åtaganden görs vad avser brottsförebyggande åtgärder är ett bra exempel på hur samarbetet kan organiseras. Redan idag har de allra flesta kommunerna ingått sådana avtal. Bland de verktyg som kommunen förfogar över finns bl.a. belysning, planering av den fysiska miljön såsom gångtunnlar och parker samt kommunala ordningsfrågor. En nedklottrad och nedskräpad miljö är i sig en miljö som både skapar otrygghet och inbjuder till kriminalitet. Genom ett bättre IT-stöd skulle Polisen kontinuerligt kunna följa var de anmälda brotten har begåtts och sätta in mer resurser just där. Då kan också samhällets resurser för att förebygga brott användas mer effektivt. Arbetsgruppen vill att det ska övervägas om inte kommunerna ska få möjlighet att direkt bötfälla vid nedskräpning, i likhet med hur idag sker vid felparkering.

Kameraövervakning kan också bidra till att skapa en tryggare miljö. I vissa fall kan kameraövervakning ha en brottsförebyggande effekt och i andra fall kan det bidra till att klara upp brott och lagföra gärningsmännen. Samtidigt är det viktigt att en balans upprätthålls så att vi inte skapar ett massövervakningssamhälle. Lagstiftningen vad gäller kameraövervakning bör moderniseras för att bl.a. göra det möjligt att i större utsträckning väga in de olika integritetsskyddande funktioner som modern teknik idag kan erbjuda. Det kan exempelvis handla om krypterade filer som endast kan läsas av Polisen efter domstolsbeslut eller maskning av ansikten. Arbetsgruppen vill se över förutsättningarna för Polisen att publicera bilder på misstänkta brottslingar för att få tips. Polisen bör i vissa fall, t.ex. då en utredning av allvarlig brottslighet inte kommer framåt med vanliga metoder, få publicera bilder på misstänkta brottslingar på t.ex. Polisens hemsida för att få hjälp att klara upp brott. Det kan exempelvis röra sig om bilder från en övervakningskamera som visar ett grovt rån. Det är viktigt att i sådana fall åtgärder vidtas för att undvika att oskyldiga blir misstänkliggjorda.

Alla goda krafter i samhället behöver samarbeta för att bekämpa brottsligheten. Ideella föreningar, företag, grannsamverkan och enskilda människor kan alla göra en insats. Ett exempel är volontärverksamhet. Vuxna och unga deltar i trygghetsvandringar på helgnätterna, hjälper hemlösa och engagerar sig mot hedersförtryck. Allt detta engagemang är en positiv kraft som kan utvecklas. Samtliga polismyndigheter bör uppmuntras att samarbeta med volontärer. Alliansregeringen har underlättat för Polisen att kvalitetssäkra sitt samarbete med volontärer genom en utökad möjlighet till kontroll i belastningsregistret. Framgångsrika projekt från Sverige och från andra länder bör användas som förebilder för svenska kommuner att använda sig av.

Arbetsgruppen vill

- Överväga ytterligare utökade möjligheter för Tullen och Kustbevakningen att bekämpa brott och bidra till tryggheten inom sina verksamhetsområden
- Se över hur den brottsbekämpande verksamheten som bedrivs inom statliga myndigheter, främst Kustbevakningen och Tullen, kan organiseras eller samordnas med Polisen för att bli så effektiv som möjligt
- Uppmuntra kommuner att teckna samverkansavtal med Polisen
- Förbättra Polisens IT-stöd så att brott och åtgärder kan följas upp på lokal nivå
- Överväga en möjlighet för kommunerna att direkt beivra nedskräpning
- Se över förutsättningarna för Polisen att publicera bilder på misstänkta brottslingar för att få tips som kan bidra till att klara upp brott
- Modernisera lagstiftningen rörande kameraövervakning så att tekniken kan utnyttjas bättre för en mer effektiv kameraövervakning med bibehållet integritetsskydd

BRYT UTANFÖRSKAPET

I vissa bostadsområden skapar utanförskap, arbetslöshet och en bristande samhörighet med samhället i övrigt en grogrund för otrygghet, gängbildningar, skadegörelse och annan kriminalitet. Detta påverkar livskvaliteten för de boende och motverkar insatser att bryta utanförskapet och skapa goda förutsättningar för utbildning, företagande och arbete. Extra bekymmersamt är det om gängkonstellationer, som inledningsvis kanske inte ägnar sig åt allvarligare kriminalitet, utnyttjas av yrkeskriminella och därmed dras in i allt grövre brottslighet, eller påverkas och utnyttjas av radikala och våldsbejakande rörelser med anknytning till terroristverksamhet.

För att bryta en sådan utveckling, återställa lag och ordning för de boende samt lägga grunden för en positiv utveckling krävs en bred palett av åtgärder. Problemet är större och mer komplext än en rent polisiär ordningsfråga och därför måste också många aktörer involveras i lösningen. Kommunerna spelar en viktig roll i samverkan med andra myndigheter och intressenter, som näringsliv och ideella föreningar.

Företagande och arbete är viktiga verktyg i det brottsförebyggande arbetet. Insatser måste göras för att arbetslinjen och möjligheten till egen försörjning ska få genomslag i de områden som idag präglas av arbetslöshet och utanförskap.

Det finns en stark växelverkan mellan att skapa attraktiva och trygga stadsdelar och att bryta den sociala och etniska segregationen. En bättre stadsplanering och fler företag som lokaliserar sin verksamhet i utsatta stadsdelar kan bidra till

att minska brottsligheten. En blandad bostadsbebyggelse behövs och fler ska kunna äga sitt boende.

Alliansregeringen har skärpt kraven på att hyresvärdar sköter sitt bostadsbestånd på ett bra sätt. Förändringarna i lagen gör att det i framtiden förhoppningsvis blir mer lönsamt att bygga, äga och förvalta hyresrätter. Betydande förbättringar går att åstadkomma i fråga om atmosfär och förutsättningar för lägre brottslighet genom att arbeta aktivt med den fysiska boendemiljön. Det handlar om allt från standarden på bostäder till belysning och klottersanering. Polisen behöver vara närvarande och ha lokal förankring och kunskap om de boende. För att lyckas med detta är det viktigt att det inom Polisen finns personer med erfarenhet från våra storstadsförorter.

En väl fungerande bostadsmarknad underlättar också integrationen och skapar bättre förutsättningar för en positiv utveckling i problemtyngda bostadsområden. Det förutsätter olika upplåtelseformer. Hyresrätter behöver kompletteras med möjlighet till friköp för ombildning till bostadsrätter. 2009 skapade Alliansregeringen möjlighet att i nyproduktion erbjuda ägarlägenheter som ytterligare en boendeform. Hushåll med stabil ekonomi och sociala nätverk i områdena kan därmed förhoppningsvis lockas att stanna kvar och på så vis bidra till en stabilisering och positiv utveckling.

Arbetsgruppen vill

- Utveckla de områden som präglas av arbetslöshet och utanförskap genom att uppmuntra samarbete mellan kommun, näringsliv och ideella föreningar
- Bryta utanförskapet genom förstärkta insatser för arbetslinjen
- Se den fysiska boendemiljön som ett viktigt verktyg i det brottsförebyggande arbetet
- Säkerställa en lokal polisiär närvaro i utsatta bostadsområden
- Utveckla Polisens rekrytering av personer med erfarenhet från våra storstadsförorter

BÄTTRE MÄNGDBROTTSBEKÄMPNING

Mängdbrott, som ibland också kallas för vardagsbrott, utgör den största delen av den totala brottsligheten och består av brott som drabbar många människor. Det rör sig t.ex. om stöld, misshandel och skadegörelse.

Mycket har gjorts under mandatperioden för att förbättra Polisens och övriga rättsväsendets förutsättningar att utreda, lagföra och beivra mängdbrott, men mycket återstår att göra. Handläggningstiderna är fortfarande i alltför många fall

oacceptabelt långa och andelen brott som klaras upp är för låg. Återkopplingen till brottsoffret om vad som sker med utredningen och informationen om varför åtgärder vidtas eller underlåts behöver också förbättras. Bilden är dock inte entydig över hela landet. Vissa polismyndigheter är mer framgångsrika än andra vad avser att bekämpa och utreda vissa brottstyper. Här finns en stor potential för Polisen som helhet att dra lärdom och sprida erfarenheter från ett framgångsrikt tillvägagångssätt vid en myndighet till hela landet för att öka kvaliteten. Med hjälp av bättre rutiner och systemstöd för brottsanmälningar skulle en mer ändamålsenlig prioritering av utredningarna kunna göras tidigt. Med en snabb bedömning av anmälningarna är det möjligt att snabbt vidta eventuella ytterligare utredningsåtgärder innan spåren kallnar och vittnenas minnesbilder bleknar.

Upprepade fall av brott som enskilt sett betraktas som mindre allvarliga ger upphov till många brottsoffer och ett betydande arbete för Polisen. Återkommande och flerfaldig brottslighet bör också resultera i en strängare påföljd. Det kan handla om allt från olaga gatuspel på turiststråken i våra städer till butiksstölder som bedrivs av väl organiserade, turnerande stöldligor. För att tydliggöra att snatteri inte är ett brott på vilket samhället ser med överseende vill arbetsgruppen ändra rubriceringen till ringa stöld.

Många butiks innehavare har stora problem med stölder från butikerna. Upprepade tillgreppsbrott borde kunna leda till att en person portförbjuds. Arbetsgruppen vill överväga en möjlighet att utfärda tillträdesförbud till en butik under en viss period om en person stjälar eller uppför sig illa gång på gång.

Arbetsgruppen vill

- Utveckla rutiner och verksamhetsstöd för en snabbare och mer effektiv mängdbrottshantering i hela rättskedjan
- Skapa rutiner för tydligare återkoppling till brottsoffren om vad som händer med utredningarna
- Skärpa straffen för återkommande och flerfaldig brottslighet
- Ändra brottsrubriceringen snatteri till ringa stöld
- Se över om personer som vid upprepade tillfällen stulit eller begått annat brott ska kunna få tillträdesförbud till drabbade butiker

EFFEKTIVARE POLIS

Polisen har ett stort antal uppgifter av varierande komplexitet att utföra. Det är nödvändigt med fungerande system för styrning och uppföljning av verksamheten. De resultatmål som används bör i möjligaste mån spegla den efterfrågade nyttan av insatsen och inte bara mäta insatsen som sådan (s.k.

pinnjakt) samt ge utrymme för konstruktiv feedback till medarbetarna. Polisens medarbetare ska från högsta till lägsta nivå vara ansvariga för den del av arbetet som de kan påverka. Polisens chefs- och ledarutbildning behöver förstärkas för att säkerställa att Polisen har kunniga och entusiasmerande ledare och chefer. Att den civilanställda personalens kompetens utvecklas och tas till vara är en viktig förutsättning för att tillräckligt många poliser ska kunna verka i yttre tjänst.

Arbetsgruppen vill att polisutbildningen reformeras. För att skapa bättre förutsättningar för forskning om polisverksamheten och brottsbekämpningen behöver utbildningen knytas närmare högskolor och universitet. Fler ingångar till polisyrket behövs för att skapa större möjligheter att tillvarata kompetens som finns inom andra yrkesgrupper. Polisens fortbildning behöver också utvecklas och tydligt kopplas till den framtida karriären. För yttre tjänst bör det ställas tydligare krav vad avser den fysiska prestationsförmågan. Allt mer komplexa uppgifter för Polisen ställer högre krav på specialisering. Kunskaper och färdigheter från andra delar av samhället måste kunna tas tillvara inom Polisen. Poliser som vill fördjupa sina kunskaper inom ett visst område bör beredas möjlighet till specialistutbildningar. Polisedningen har att ansvara för att myndigheten som helhet har nödvändig kompetens på olika områden, exempelvis vid ledning av förundersökningar.

Polisen bör enligt arbetsgruppen inte bara upprätta beredskapsplaner för större olyckshändelser och liknande utan även säkerställa att tillräcklig kompetens för resurskrävande brottsutredningar finns att tillgå. En förstärkning av Riksmordkommissionens bemanning bör göras för att skapa en nationell förstärkningsresurs. För att förbättra utredningen av spaningsmord vill arbetsgruppen se en ny granskningsfunktion inrättas. Vid spaningsmord som kör fast bör s.k. utredningsrevisorer, bestående av rutinerade utredare som inte varit inblandade i utredningen, sättas in för att göra en ny granskning av utredningsmaterialet och utredningens upplägg med fräscha ögon.

Utredningar av poliser som misstänks för att ha begått brott ska ske i en form som upprätthåller allmänhetens förtroende. Internutredningsverksamheten bör på ett tydligt sätt skiljas från övrig polisverksamhet och samlas i en organisation inom Rikspolisstyrelsen. Då kommer de som utreder brott begångna av poliser inte att vara anställda vid samma myndighet som den som är föremål för utredningen.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra Polisens resultatmätning
- Ha ett tydligare resultatansvar på alla nivåer
- Utveckla Polisens chefs- och ledarskapsutbildning

- Reformera polisutbildningen och skapa starkare band till universitet och högskolor
- Att Polisens fortbildning utvecklas och tydligt kopplas till den framtida karriären
- Ställa tydliga fysiska krav för yttre tjänst
- Skapa större utrymme för specialisering och möjliggöra för polisorganisationen att ta tillvara kompetens från hela samhället
- Att Polisen upprättar beredskapsplaner för att säkerställa att personal med rätt kompetens och resurser finns att tillgå också vad gäller mer krävande brottsutredningar
- Förstärka Riksmordkommissionen
- Införa ett system med utredningsrevisorerna för att få en nystart i utredningar av spaningsmord som kört fast
- Inrätta en särskild enhet inom Rikspolisstyrelsen för utredning av poliser som misstänks för brott

Verksamhetsstödet för de brottsbekämpande myndigheterna vad avser informationsförsörjning har en stor utvecklingspotential. Ett bättre fungerande IT-stöd och ett elektroniskt ärendeflöde i hela rättskedjan är en förutsättning för en tydligare resultatuppföljning och utvärdering av verksamheten. Det skulle frigöra mycket arbetskraft och skapa bättre förutsättningar för att snabbt kunna vidta inledande utredningsinsatser på fältet. Alliansregeringen har lagt fram ett förslag till en ny polisdatalag som gör det möjligt för Polisen att bygga upp en modern och ändamålsenlig informationsstruktur. Efter tolv år av socialdemokratiskt styre där inget hände i frågan har Alliansregeringen anslagit extra pengar och tydligare styrt upp arbetet med att utveckla rättsväsendets informationsförsörjning. Det arbetet måste drivas vidare med kraft.

De senaste fyra åren har Alliansregeringen tillfört Polisen historiskt stora resurser för att bygga upp dess kapacitet. Samtidigt har mycket arbete fokuserats på den polisiära kärnverksamheten. Ett antal studier och uppdrag har genomförts parallellt med resurstillskottet för att säkerställa att pengarna kommer till nytta och att Polisens effektivitet och kapacitet ökar. Det arbetet har nu kommit så långt att det är dags att överväga Polisens övergripande organisation. Uppdelningen av svensk polis i 21 länsmyndigheter och en central förvaltningsmyndighet (Rikspolisstyrelsen) medför risk för samordningsproblem och dåligt resursutnyttjande. Ansvarsfördelningen och metoderna att styra Polisen kan, som flera utredningar tillsatta av Alliansregeringen visat, förbättras. Det är samtidigt viktigt att Polisen också har en fungerande modell för lokal förankring, inte minst mot bakgrund av det ökade behovet av samverkan med

andra myndigheter, både statliga och kommunala. En alltför centraliserad lösning riskerar att hämma dynamiken vad avser metod- och verksamhetsutveckling som kan uppnås när flera myndigheter kan jämföra sig med varandra. En utredning om Polisens organisation måste därför ta sin utgångspunkt i vilka uppgifter Polisen ska lösa och beakta såväl behovet av nationell prioritering och samordning som behovet av lokal anknytning och kännedom och bör bedrivas förutsättningslöst.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra IT-stödet till rättsväsendets myndigheter
- Utreda Polisens övergripande organisation

Ungdomar och brott – tidigare och tydligare insatser

UNGA LAGÖVERTRÄDARE

Ungdomar är den mest brottsaktiva gruppen i samhället i förhållande till sin andel av befolkningen. De flesta unga begår dock bara brott en enstaka gång. Utmaningen för samhället är framför allt de som riskerar att fortsätta på den kriminella banan. Erfarenheten visar att när unga för första gången kommer i kontakt med rättsväsendet och döms till påföljd för brott så har ofta deras brottsliga karriär redan pågått ett bra tag. Den negativa utvecklingen blir därför svårare att bryta. Det är ett misslyckande för hela samhället, för föräldrarna, förskola och skola, socialtjänst och rättsvårdande myndigheter, att vi inte nått dessa ungdomar tidigare. För att komma till rätta med problemet krävs därför insatser från alla berörda.

Vi är övertygade om att tidiga och tydliga åtgärder mot ungdomsbrottslighet motverkar grov brottslighet imorgon. Därför är det viktigt med en tydlig reaktion från samhället och vuxenvärlden redan första gången en ung människa begår ett brott. Annars ökar risken för att gärningen blir startpunkten på en lång kriminell karriär.

Arbetsgruppen vill

- Att brott där ungdomar är inblandade ska utredas skyndsamt

FÖRÄLDRARNAS ANSVAR

Forskning har kunnat urskilja olika faktorer som har samband med tidig brottslighet. Trassliga uppväxtförhållanden, familjesplittring och koncentrationssvårigheter är några av dessa omständigheter som kan leda till ett kriminellt beteende i unga år. Andra bidragande faktorer kan vara en svag känslomässig relation till föräldrarna och att föräldrarna har dålig kännedom om vad barnet gör. Om föräldrarna missbrukar eller begår brott är också det en stark riskfaktor. Även vantrivsel i skolan och brist på fritidssysselsättning kan leda till kriminalitet hos unga människor.

Det främsta ansvaret för att förmedla goda normer till barn och ungdomar ligger på föräldrarna. En trygg uppväxt är den mest effektiva brottsförebyggande insatsen. Vuxna måste våga vara föräldrar, våga lägga sig i, våga sätta gränser och framför allt tro på sin egen betydelse för barnets fostran.

För att tydliggöra föräldrars ansvar för sina barn har Alliansregeringen föreslagit ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare. Förslaget innebär att en förälder som har vårdnaden om ett barn ska ansvara för vissa skador som barnet orsakar, exempelvis person- och sakskada och skada genom kränkning som barnet vållar genom brott. Föräldrarnas ansvar ska vara begränsat till högst en femtedel av prisbasbeloppet - för närvarande cirka 8500 kr - för varje skadehändelse. Undantagsvis ska skadeståndsansvaret kunna jämkas om det i ett enskilt fall skulle vara uppenbart oskäligt att föräldern ska betala skadeståndet.

Förändringen tydliggör att föräldrarna har ett ansvar för vad barnen gör och var de befinner sig. Om barnen orsakar skador ska kostnaderna inte enbart lastas på brottsoffer, näringsidkare och försäkringsbolag.

Arbetsgruppen vill

- Tydliggöra föräldrars ansvar för sina barn genom ett skärpt skadeståndsansvar för vårdnadshavare

Samtidigt som föräldrarnas ansvar för sina barn betonas måste stöd från samhället finnas till hands för den som behöver det. Många föräldrar känner någon gång osäkerhet i föräldrarollen. Stöd från mödra- och barnavårdscentraler, skolhälsovård samt barn- och ungdomspsykiatri måste finnas till hands i den omfattning som behövs. Alliansregeringen har lagt fram en nationell strategi för utbyggt föräldrastöd utifrån föräldrarnas egna önskemål och behov. Den går ut på att utveckla det arbete som pågår på vissa håll i landet och som bygger på samverkan mellan myndigheter, ideella organisationer, studieförbund och privata aktörer. Målet är att stärka föräldrarna i deras föräldraroll, inte att frånta dem ansvaret. Strategin har förverkligats genom att antal pilotprojekt.

Arbetsgruppen vill

- Att resultaten från pågående pilotprojekt inom föräldrastödsstrategin utvärderas och de goda resultaten sprids.

SAMVERKAN OCH HELHETSGREPP

Alla myndigheter och organisationer som kommer i kontakt med unga måste bli bättre på att samverka för att fånga upp de ungdomar som är på väg in på en farlig bana. Det gäller självfallet skolan, socialtjänsten och Polisen. Sjukvården spelar också en viktig roll då kriminaliteten ofta är en del av en större problembild med t.ex. alkohol- eller narkotikamissbruk och självskadebeteende. Även det civila samhället och ideella organisationer som idrottsföreningar kan vara av stor betydelse. Det är viktigt att vuxna vågar bry sig.

Genom ett närmare samarbete mellan socialtjänsten och Polisen kan barn och ungdomar i farozonen upptäckas tidigare. Genom Polisen kan socialtjänsten finnas med i sammanhang och miljöer dit man normalt inte når. Dessutom kan man få kontakt med barn, ungdomar och familjer som inte självmant söker sig till socialtjänsten. När det gäller arbete med unga är det önskvärt att socialtjänstens medarbetare i större utsträckning tjänstgör tillsammans med Polisen, både i inre och yttre tjänst. Ett nära samarbete bygger också upp en större förståelse för Polisens respektive socialtjänstens respektive arbetssätt och motverkar "stuprörstänkande". Det finns flera goda exempel runt om i landet på hur sådan samverkan kan byggas upp. Dessa goda exempel bör spridas vidare. Samverkan ska uppmuntras och överenskommelser om hur den ska bedrivas kan exempelvis tecknas inom ramen för samverkansavtalen mellan kommunerna och Polisen.

Kronobergspolisen har genom ungdomsgruppens arbete tagit fram handlingsplaner för hur de ska hantera situationer där alkohol förekommer bland ungdomar. Den s.k. Kronobergsmodellen går bl.a. ut på en nolltolerans mot langning och förtäring av alkohol, direkt kontakt med föräldrarna, kontakt mellan Polisens ungdomsgrupp och socialförvaltningens ungdomsgrupp. Utvärdering har visat att alkoholtillgängligheten för ungdomar har minskat, att misshandels- och skadegörelsebrotten har sjunkit i antal och att personer som köpt ut alkohol har fått mer kännbara straff.

Arbetsgruppen vill

- Uppmuntra kommuner att i samverkansavtal med Polisen utveckla arbetet med unga lagöverträdare

- Sprida goda exempel på samarbete mellan socialtjänstens medarbetare och Polisen, t.ex. att man arbetar tillsammans på platser och tidpunkter där behovet är som störst
- Sprida den s.k. Kronobergsmodellen i hela landet för att minska ungdomars konsumtion av alkohol och droger

EN BRA SKOLA UTAN KRIMINALITET

Erfarenheten visar att barn och ungdomar som kommer från en problemfylld bakgrund har stora möjligheter att få rätsida på sina liv om skolgången fungerar väl. Utbildning bryter sociala mönster. Bra skolor i socialt belastade bostadsområden ger barnen goda framtidsutsikter.

Även praktisk kunskap som underlättar vardagslivet bör läras ut i skolan. Barn och ungdomar bör ges insyn i rättssystemet och dess funktioner och vad som kan hända om man råkar ut för eller begår ett brott. Det kan handla om hur man anmäler brott, hur det går till när man är målsägande eller vittne i domstol, möjligheten till anonymitet m.m. Formerna för Polisens medverkan i skolan kan t.ex. regleras inom ramen för kommunens samverkansavtal med Polisen. Det personliga ansvaret bör givetvis betonas. Genom att inte ta initiativ till eller "hänga på" när brott begås, att anmäla brott man blir utsatt för eller som man vet att andra utsätts för, att våga hjälpa rättsväsendet genom att prata med polis och åklagare och våga berätta för domstolen vad som har hänt, så är mycket vunnet.

Skolan måste präglas av en god arbetsmiljö och vara fri från kriminalitet. Mobbning, sexuella trakasserier, stöld, misshandel och liknande handlingar är lika lite acceptabla i skolan som i övriga samhället. Allvarliga brott som begås i skolan måste polisanmälas.

Arbetsgruppen vill se möjligheten för skolor att vid behov kunna använda sig av slumpvisa frivilliga drogtester i sitt arbete mot alkohol- och narkotikamissbruk. Drogtester i skolan handlar inte om att straffa ungdomar utan om att upptäcka droganvändning i tid och att elever inte ska vara drogpåverkade i skolan. Ett tydligt regelverk för sådana drogtester är nödvändigt. Testerna ska vara frivilliga och bygga på samförstånd mellan skolan, föräldrarna och eleverna.

Miljön i skolan får inte inbjuda till brott. Skolbränder, klotter, skadegörelse och mobbning kan motverkas om detta tas i beaktande vid utformningen av den fysiska skolmiljön. Kameraövervakning kan i vissa fall också bidra till att förebygga brott i skolmiljön. Den moderna teknikens möjligheter bör i så fall utnyttjas för att integritetsintrånget ska bli så begränsat som möjligt.

Skolan behöver, på samma sätt som socialtjänsten, länkas in i ett förtroendefullt och bra samarbete med Polisen. Formerna för detta bör utvecklas efter behov

och förutsättningar i varje kommun. I de fall barn och ungdomar begår brott måste socialtjänst och skola om möjligt arbeta tillsammans med föräldrarna i högre grad än idag.

Arbetsgruppen vill

- Att skolan ska förmedla tydliga normer och värderingar till eleverna
- Lyfta fram konkret kunskap om rättssystemet i skolan
- Att samarbetet mellan skolan, socialtjänsten och Polisen utvecklas
- Att skolan stärker sitt arbete mot mobbning och andra kränkande handlingar
- Att allvarliga brott inom skolan polisanmäls
- Se över möjligheten till slumpvisa frivilliga drogtester som ska kunna användas i skolan vid behov. Testerna ska vara frivilliga och bygga på samförstånd mellan skolan, föräldrarna och eleverna
- Att ett brottsförebyggande perspektiv finns med vid utformningen av den fysiska skolmiljön
- Att modern teknik för kameraövervakning används där så är nödvändigt för att förebygga brott med ett minimum av integritetsintrång

UTRED ÄVEN UNGAS BROTTSLIGHET

För barn och ungdomar som begår brott är det av central betydelse att samhällets reaktion kommer snabbt. Att en person inte är straffmyndig innebär inte att samhället ska se mellan fingrarna på brott han eller hon begår. Snarare tvärtom. För barn under 15 år, dvs. de som inte är straffmyndiga, har socialtjänsten en central roll. Kommunernas hantering av lagöverträdare under 15 år bör ges en fastare form. Det kan t.ex. ske genom en särskild nämnd bestående av personer med specialkompetens om unga lagöverträdare som ska utreda och föreslå insatser för brott begångna av barn under 15 år. Inrättandet av en sådan nämnd betyder inte att straffmyndighetsåldern sänks. Däremot tas brotten på allvar. Även om gärningsmannen är under 15 år finns det ett brottsoffer som har utsatts för gärningen och en gärningsman som riskerar att fortsätta begå brott om inte samhället sätter stopp. Genom en lagändring som Alliansregeringen nyligen genomfört ska fler brott begångna av barn under 15 år utredas av Polisen. Syftet med detta är framför allt att ge en tydlig reaktion till den unge samt socialtjänsten ett bättre underlag för sina bedömningar.

Det är också viktigt ur ett brottsofferperspektiv att ta reda på vad som faktiskt hänt för att kunna ge brottsoffret upprättelse. För de personer som utsatts för brott av

unga, och som inte sällan är ungdomar själva, är det ointressant om gärningsmannen är under eller över 15 år. Kränkningen man utsatts för är lika ingripande oavsett gärningsmannens ålder. Det brottsoffret behöver är upprättelse - deras anmälan ska tas på allvar. Polis och åklagare ska snabbt hantera ärendet och domstolarnas kvarnar får inte mala för långsamt. Man måste kunna vara säker på att samhället gör sitt yttersta för att klara upp brott och vidtar korrekta åtgärder.

Arbetsgruppen vill

- Att kommunernas arbete med unga lagöverträdare ges en fastare form än vad som är det vanliga i dag. Exempelvis kan en särskild nämnd med bred kompetens ges ansvar för att följa upp insatser och åtgärder
- Att Polisen i ökad utsträckning ska utreda brott begångna av barn under 15 år

SNABBARE REAKTION PÅ UNGDOMARS BROTTLIGHET

För de ungdomar som är över 15 år och därmed straffmyndiga, förväntas en reaktion också från rättsväsendet. Det är viktigt att den som är straffmyndig får ta ansvar för sina handlingar.

De tidsfrister som idag finns för hantering av ungdomsmål i rättsväsendet överskrids ofta vilket innebär att det kan gå månader mellan den brottsliga gärningen och det att en påföljd döms ut. Därtill kommer att det inte sällan förflyter ytterligare en tid innan påföljden kan börja avtjänas. Detta är oacceptabelt. För många bidrar samhällets uteblivna reaktion till att den kriminella banan fortsätter och i värsta fall förvärras. För andra har livet hunnit räta upp sig under den tid som förflutit, och då riskerar påföljden närmast att bli kontraproduktiv. En ytterligare anledning till att det är angeläget att brott begångna av unga snabbt utreds är de "folksdomstolar" på Internet och i kompisgäng som annars kommer fram till vem de tror är skyldig och vad straffet borde bli. Självfallet är detta fenomen svårt att stoppa helt och hållet, men en snabb reaktion från samhället bidrar till att stävja det.

Ytterligare tidsfrister lär knappast göra handläggningen av ungdomsmål snabbare. Istället handlar det om att utveckla och effektivisera handläggningen av ärendena inom Polisen, Åklagarmyndigheten och domstolarna, inte minst genom samverkan dem emellan. Ett sätt att kraftsamla och driva på utvecklingen av samverkan mellan kommuner och Polisen, som arbetsgruppen vill ska övervägas, är att inrätta Polisens ungdomscentrum på ett antal orter i landet. Detta föreslås också i promemorian Effektivare insatser mot ungdomsbrottslighet 2009. Erfarenheterna från ungdomscentrum kan sedan spridas över hela landet.

Ett system för att korta handläggningstiderna, där vissa delar av anslaget fördelas i enlighet med hur tidsfristerna hålls, bör enligt arbetsgruppen också övervägas.

Studier har visat att ju yngre man är när man börjar använda droger eller begå brott, desto större är risken för missbruk och fortsatt brottslighet senare i livet. Det bör satsas särskilt på åtgärder för att hindra unga att fastna i missbruk och begå brott i narkotikaberoendets spår och ett snabbspår för narkotikaklassning bör därför införas. Idag står ungdomars hälsa och liv på spel i väntan på att nya, farliga droger ska narkotikaklassas.

Arbetsgruppen vill

- Effektivisera Polisens, Åklagarmyndighetens, domstolarnas och kommunernas arbete med unga lagöverträdare för att korta handläggningstiderna
- Kraftsamla insatsen mot ungdomsbrott och utveckla metoder för att ytterligare korta väntetiderna, t.ex. genom att införa Polisens ungdomscentrum
- Överväga att tydligare koppla kortade väntetider till myndigheternas finansiering. Det skulle innebära att en viss del av anslaget fördelas enligt hur tidsfristerna har hållits
- Införa ett snabbspår för narkotikaklassning av droger

BÄTTRE PÅFÖLJDER

Påföljderna för unga lagöverträdare måste vara rättssäkra, tydliga och inriktade på att stoppa fortsatt brottslighet. Sluten ungdomsvård, ungdomsvård och ungdomstjänst är de påföljder som idag enbart kan bli aktuella för unga lagöverträdare.

Sluten ungdomsvård bedrivs i regi av Statens institutionsstyrelse (SiS). Många av de ungdomar som döms till sluten ungdomsvård har en trasig uppväxt bakom sig. För många handlar vården om att "ta igen" förlorade år under barndomen. Det är en svår uppgift och därför behövs det insatser av hög kvalitet för att nå framgångsrika resultat. Samarbetet mellan SiS och psykiatrin måste också förbättras och byggas ut för att bättre kunna ta sig an ungdomar med en komplex problembild. Varje barn eller ungdom ska ha en individuell handlingsplan och personalen måste ha rätt kompetens. Målsättningen med verkställigheten av sluten ungdomsvård måste vara att tiden på institutionen används för att motivera den unge att förändra sin kriminella livsstil. Under verkställigheten ska fokus läggas på att planera och förbereda tiden efter straffet. SiS bör också få bättre möjligheter att göra drogkontroller för att säkerställa en drogfri verkställighet.

Övergången mellan institution och frihet är en kritisk fas då risken för återfall är stor. Insatser som påbörjas under tiden på institutionen måste enligt all forskning och erfarenhet följas av insatser efter frigivningen för att minska risken för återfall i brott. Trots detta är det långt ifrån alla som har verkställt sluten ungdomsvård som blir föremål för kvalificerade insatser från samhällets sida efter avslutad verkställighet. Frigivningsförberedelserna och utslussningen från tvångsvården måste förbättras. Detsamma gäller uppföljning efter behandlingstiden. De flesta ungdomar kommer efter tvångsvården tillbaka till sin hemmiljö, men där finns det ofta stora brister i dagens eftervård. Arbetsgruppen vill att ett system där domstolen fastställer eftervården redan i samband med utdömandet av själva påföljden övervägs. Utslussningsarbetet behöver struktureras bättre och ske i nära samverkan med kommunerna för att minska risken att den unge återfaller i brott.

Som ett alternativ till de mer ingripande påföljderna vill arbetsgruppen också att en ny påföljd - helgavskiljning - övervägs. Helgavskiljning skulle innebära att domstolen ges möjlighet att döma en ung människa till att under en kortare period avskiljas från sin hemmiljö för att delta i t.ex. påverkans- och attitydprogram, praktik eller organiserad fritidsverksamhet. Syftet är dels att den unge ska få en kännbar konsekvens, men framförallt att personen ska få hjälp att lämna ett destruktivt kriminellt liv bakom sig.

Arbetsgruppen vill

- Att alla som genomgår sluten ungdomsvård ska få en individuell handlingsplan
- Att innehållet i sluten ungdomsvård utvecklas i enlighet med vad forskning visar ger bäst effekt, samt att genomförda insatser följs upp och utvärderas
- Undersöka hur SiS möjligheter till drogkontroller kan förbättras
- Förbättra utslussningen från sluten ungdomsvård och se över hur uppföljningen efter utslussningen kan förbättras
- Överväga ett system där domstolen även fastställer eftervården i samband med utdömandet av påföljden
- Överväga helgavskiljning som en ny påföljd för unga lagöverträdare

För ungdomsvård, som innebär att vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, ansvarar kommunerna. Ungdomsvård kan kombineras med böter eller ungdomstjänst. Kunskap om vilka vårdinsatser eller åtgärder som är effektiva både vad avser förebyggande åtgärder och påföljder är i många fall bristfällig,

och den kunskap som finns tillämpas inte alltid. Här måste forskningen utvecklas, men kommunerna som ansvarar för påföljderna måste också bli bättre på att ta till sig kunskap om vad som fungerar. Arbetsgruppen föreslår också en kartläggning av hur arbetet med unga lagöverträdare fungerar i kommunerna. Kartläggningen bör innefatta rutiner och handläggning, vilka program och behandlingar kommunerna använder sig av samt hur man följer upp personer som avslutat sluten ungdomsvård, hur ungdomstjänsten fungerar samt i vilken utsträckning man använder sig av medling. Kartläggningen bör också resultera i förslag till åtgärder hur verksamheten kan förbättras och goda exempel ska spridas till andra kommuner i landet.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra kunskapsläget kring vilka förebyggande åtgärder och vilka påföljder som är mest effektiva när det gäller unga lagöverträdare
- Genomföra en kartläggning av hur arbetet med unga lagöverträdare fungerar i kommunerna för att utvärdera arbetet, lämna förslag på förbättringar och sprida goda exempel

Ungdomstjänst är sedan den 1 januari 2007 en fristående påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Till ungdomstjänst döms i första hand de ungdomar som inte är i behov av vårdinsatser inom socialtjänsten. Ungdomstjänst består av oavlönat arbete och programverksamhet, som mest 150 och som minst 20 timmar. Syftet är att förebygga fortsatt kriminalitet hos den unge. Kommunerna ansvarar för ungdomstjänsten och det är viktigt att väntetiden mellan utdömd ungdomstjänst och påbörjandet av verkställigheten inte blir för lång.

Arbetsgruppen vill

- Att kommunerna utvecklar ungdomstjänsten och kortar väntetiderna från dom till verkställighet.

UNGA BROTTSOFFER

I 15-17-årsåldern är ungdomar som mest brottsaktiva. Brotten begås ofta mot jämnåriga. Undersökningar från Polisen i Stockholm pekar på att barn och ungdomar som blivit utsatta för brott löper stor risk att själva bli förövare. Offren tar saken i egna händer. Därför måste den som blivit utsatt för ett brott få stöd och upprättelse. Arbetsgruppen ser gärna att socialsekreterare arbetar nära

Polisen och t.ex. finns på polisstationerna för att konkret arbeta med stöd till barn och ungdomar som blivit utsatta för brott. På så sätt kan onda cirklar brytas.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra bemötandet av unga brottsoffer genom ett närmare samarbete mellan Polisen och socialtjänsten, t.ex. genom att socialsekreterare finns på polisstationerna
- Att utredningstiderna där barn och ungdomar är brottsoffer kortas

MEDLING

Unga lagöverträdare måste få insikt om konsekvenserna av sina brott. Medling innebär att gärningsman och brottsoffer möts i närvaro av en neutral person, utsedd av kommunen, och talar om konsekvenserna av brottet. Medling syftar till att förövaren ska inse vilket lidande och vilken skada han eller hon åsamkat en annan människa och att brottsoffret ska kunna få en ursäkt. Medling är och ska vara aktuellt endast i de fall brottsoffret så önskar. Sedan den 1 januari 2008 är samtliga kommuner skyldiga att erbjuda medling till alla unga under 21 år som har begått brott. Då medling inte är en påföljd i straffrättslig mening är det möjligt att genomföra medling även när ungdomar under 15 år är gärningsmän.

Arbetsgruppen vill

- Att medling ska kunna erbjudas då brott har begåtts av den som är under 21 år. Att brottsoffret önskar medling är en självklar förutsättning för att medling ska genomföras

ATT LÄMNA EN TRASSLIG TID BAKOM SIG

Ungdomar som begått brott måste få en reell möjlighet att komma på rätt köl och göra en ny start i livet. Då är det också viktigt att inte under alltför lång tid bära med sig stämpeln av att ha varit kriminell. Av det skälet har Alliansregeringen kortat gallringstiderna för de uppgifter om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare som förs i belastningsregister från tio år till tre år samt lagt fram ett förslag om gallring av uppgifter i belastningsregistret beträffande personer som begått brott före 18 års ålder. Förslaget innebär att en gallringsfrist på fem år (istället för tidigare tio år) införs för denna grupp.

Arbetsgruppen vill

- Korta tiden som unga lagöverträdare finns kvar i belastningsregister för att underlätta en ny, laglydig, start i livet

Trygghet på nätet

NYA MÖJLIGHETER

Framväxten av Internet har skapat fantastiska förutsättningar för både enskilda och företag. Det globala nätet har skapat förutsättningar för nya kommersiella verksamheter, sociala kontaktytor, medier, informations- och nyhets spridning; det har förenklat vår vardag genom alla de tjänster som idag finns tillgängliga via Internet, och det har bidragit till att göra såväl offentlig förvaltning som privat verksamhet mycket effektivare. Sverige ligger långt fram i denna utveckling. En stor andel av den svenska befolkningen har tillgång till Internet, vanan och kunskapen att använda Internet och datorer är hög, attityden till att ta till sig nya innovationer och tjänster är positiv och enskilda svenskar och svenska företag har också visat sig globalt framstående i att utveckla nya applikationer och användningsområden.

NYA HOT

Som med nästan all mänsklig verksamhet finns tyvärr också en baksida. Den virtuella världen har också gett upphov till en helt ny typ av brottslighet, och har också ändrat förutsättningarna för brott som begås i den fysiska världen. Alla de fördelar som Internet erbjuder människor och företag står också till förfogande för brottslingar och kriminella nätverk och organisationer. Den globala naturen hos Internet utgör en speciell utmaning för de brottsbekämpande myndigheterna.

DET KRIMINELLA UTBUDET PÅ INTERNET

På samma sätt som Internet har skapat nya förutsättningar att bjuda ut och sälja legala varor har det också kraftfullt ökat möjligheten att bjuda ut illegala varor. Narkotikaförsäljningen via Internet blir alltmer sofistikerad med hemsidor som ger ett seriöst intryck och som bjuder ut varorna på många olika språk. På liknande sätt saluförs förfälskade läkemedel, och även legala men receptbelagda läkemedel.

Den hänsynslösa spridningen av barnpornografi har exploderat genom användningen av modern kommunikationsteknologi och Internet. Genom krypterade hemsidor, slutna chatrum, fildelningsteknik osv. kan barnpornografiskt material spridas globalt. Just därför är det viktigt med ett väl fungerande internationellt samarbete för att kunna identifiera såväl offer som förövare. För att motverka de nya sätt på vilka barnpornografi kan spridas har Alliansregeringen lagt fram ett förslag som innebär att även den som betraktar en barnpornografisk

bild som han eller hon berett sig tillgång till ska kunna dömas för barnpornografibrott. Den nya lagen innebär att den som tittar på bilder som mot betalning tillhandahålls via en webbsida, kan dömas utan att det behöver visas att personen innehar barnpornografi. Förslagen innebär också att det blir lättare att döma personer i Sverige som har begått barnpornografibrott utomlands.

I likhet med nästan all kriminell verksamhet finns också ekonomiska drivkrafter bakom spridandet av barnpornografi och de övergrepp på barn som krävs för att framställa det barnpornografiska materialet. När barnpornografi sprids elektroniskt så sker också nästan alltid betalningarna elektroniskt. Ett effektivt sätt att bekämpa detta brott är därför att försvåra för spridarna av barnpornografiskt material att få betalt via nätet. I Sverige har Alliansregeringen tillsammans med Ecpat och de finansiella aktörerna tagit initiativ till en finansiell koalition mot barnpornografibrott. Den bygger på ett frivilligt samarbete mellan betalningsindustrin (banker och kreditkortsföretag), Internetleverantörer, frivilligorganisationer och brottsbekämpande myndigheter för att spåra och stoppa betalningar av barnpornografiskt material. Under det svenska ordförandeskapet i EU tog Alliansregeringen initiativ till att ge politiskt stöd till framväxten av sådana koalitioner i hela Europa.

Ett annat sätt att bekämpa spridningen av barnpornografi på nätet är det frivilliga samarbete som Polisen i Sverige har med Internetleverantörer och som innebär att Polisen rapporterar sidor med känt barnpornografiskt material till leverantörerna som i sin tur blockerar tillgången till dessa sidor.

Prostitution är också en företeelse som har flyttat ut på nätet. I många fall är de prostituerade flickor och pojkar eller kvinnor i en utsatt och sårbar livssituation som på olika sätt har lurats in i verksamheten av grovt kriminella med kopplingar till den organiserade brottsligheten. Genom annonsering på Internet ökar möjligheten för de kriminella att profitera på denna cyniska hantering.

Arbetsgruppen vill

- Fortsätta det internationella samarbetet mot barnpornografi, främst genom Europol och Interpol
- Bygga vidare på frivilliga finansiella koalitioner för att göra det svårare att ta betalt för barnpornografiskt material
- Uppmuntra Internetleverantörer att inleda samarbete med Polisen för blockering av sidor med barnpornografiskt material
- Höja Polisens IT-kompetens för att underlätta spaning mot t.ex. narkotika- och barnpornografibrott på nätet

FILDELNING – RÄTT OCH FEL

Fildelning är en fantastisk teknik som dramatiskt förenklar distribution av digitalt innehåll. Det här möjliggör dagligen nya upplevelser på nya marknader och nya affärsmodeller. Lika mycket som vi gillar fildelning måste vi ogilla piratkopiering och också förstå hur den uppkommer för att kunna bekämpa den.

Det finns en enorm efterfrågan på innehåll av olika slag i de nya nätekonomierna. Musik, bilder, film och annat konsumeras i aldrig tidigare skådad utsträckning. Tillgången har emellertid inte utvecklats i takt med att efterfrågan växte. Resultatet har blivit uppkomsten av gråzoner och piratkopiering.

Problemet är att när goda entreprenörer i dag hittar nya affärsmodeller och skapar nya tjänster så står den redan spridda piratkopieringen i vägen för skiftet till det digitala samhället. Investeringar i digitala affärsmodeller hämmas av den illegala konkurrensen från piratkopierat material. Det leder till att den traditionella distributionen sätter normen för pris, utgivningstakt och mycket annat som säkert skulle se annorlunda ut på en marknad som drivs av den digitala världens logik. Därför är det viktigt att slå vakt om upphovsrätten samtidigt som man bejaktar den nya tekniken.

Arbetsgruppen vill

- Stimulera utvecklingen av nya, nätbaserade tjänster för de kreativa näringarna och arbeta mot olaglig spridning av upphovsrättsskyddat material

TRAKASSERIER OCH HOT PÅ INTERNET

Det stora, och gränslösa, sociala rum som Internet utgör har skapat nya möjligheter för vuxna som söker kontakt med minderåriga i sexuella syften, antingen med avsikten att begå övergrepp vid ett möte, eller i syfte att begå övergrepp via Internet genom att t.ex. förmå minderåriga till sexuell posering. Alliansregeringen tog initiativ till en lag mot kontakter med barn i sexuella syften, s.k. grooming. Arbetet behöver fortsätta, och inte minst måste både barn och vuxna göras uppmärksamma på de risker som kontakter på Internet kan medföra. På samma sätt som i den fysiska världen behöver vuxennärvaron i vissa fall öka också när barn och ungdomar samlas på nätet. Föräldrar har det främst ansvaret att intressera sig för sina barns Internetanvändning, men även insatser från samhället i övrigt bör övervägas, t.ex. genom att socialtjänstens fältarbetare i ökad utsträckning arbetar också på nätet.

Näthatet, mobbning och kränkningar förekommer på Internet i allt för många vardag. Hatet blir mer gränslöst när anonymiteten möjliggör en råare ton och en

föreställning om ansvarsfrihet för illasinnade kommentarer. Rykten, oavsett om de är sanna eller falska, och integritetskänslig information som sprids via nätet finns tillgängligt under en mycket lång tid. När kränkande kommentarer får skribenter att lägga ned sina bloggar blir det ett frihetsproblem. Yttrandefriheten hotar till slut yttrandefriheten.

Samtidigt är Internet knappast en plats utan lagar och regler. Det finns gränser – och det är samma gränser som gäller i världen offline. Förtal är förtal – också på nätet. Samtidigt som yttrandefrihet försvaras måste enskilda människor ha ett fungerande skydd mot angrepp, anklagelser och trakasserier. Ett sätt att angripa problemet utan att inskränka yttrandefriheten, som arbetsgruppen vill ska övervägas, är att införa ett generellt och skadeståndssanktionerat skydd mot grova kränkningar av den personliga integriteten.

Arbetsgruppen vill

- Med lagen mot grooming som grund arbeta vidare för att förhindra att vuxna använder Internet för att kunna begå övergrepp mot barn
- Förbättra informationen till barn, ungdomar, föräldrar och skola om hur man använder Internet på ett säkert sätt och om vilka lagar och regler som gäller
- Förstärka vuxennärvaron på nätet, t.ex. genom att fler av socialtjänstens fältarbetare också arbetar på nätet
- Se över möjligheten att införa en skadeståndsgrundande skydd av den personliga integriteten

INTERNET SOM BROTTSARENA

Det stora utbudet av tjänster på Internet, inte minst de som på olika sätt inbegriper finansiella transaktioner, har gett upphov till en ny typ av bedrägerier. Genom s.k. phishing eller genom dataintrång kan brottslingar tillskansa sig information om kontonummer och lösenord / PIN-koder som sedan används för kontantuttag eller för att betala för varor och tjänster.

Olika typer av investeringsbedrägerier kan också lätt bedrivas via Internet. De s.k. Nigeriabreven är kanske de mest kända, men det finns också andra, mycket sofistikerade brottsupplägg som drabbar såväl företag som privatpersoner, inte sällan äldre som ska placera ett livs sparkapital. Investeringsbedrägerierna har mycket ofta internationella förgreningar. Pengarna går att spåra till destinationskonton i andra länder som innehas av målvakter, som i sin tur tar ut pengarna i kontanter och levererar till bedragarna. Därför krävs ett förstärkt

internationellt samarbete för att kunna bekämpa den här typen av brottslighet. Europol och Interpol är lämpliga plattformar för ett sådant samarbete.

Dataintrång kan också ske med syfte att komma åt känslig information. Denna form av industrispionage kan representera betydande värden för näringslivet och påverka konkurrensförhållanden. Dataintrång med syfte att spionera kan också riktas mot det offentliga. En del av denna brottsliga verksamhet, både den som är riktad mot det privata och den som är riktad mot det offentliga, har kopplingar till främmande stater och har tillgång till betydande resurser och sofistikerad teknik och programvara. Intrång kan också syfta till att ta över, förstöra eller lamslå system som är viktiga för samhällets funktion och sådana intrång kan ha kopplingar till främmande stater eller terroristorganisationer. Sverige är ett litet land men tillhör samtidigt spetsnationerna när det gäller modern kommunikationsteknologi. Arbetsgruppen anser att det behöver utvecklas en strategi för hur vi kan öka säkerheten på nätet och bekämpa såväl sabotage som spionage och kriminalitet på nätet. I en sådan strategi skulle en starkt internationellt samverkan utgöra en viktig del.

Arbetsgruppen vill

- Stärka det internationella samarbetet mot bedrägerier på nätet via Europol och Interpol
- Forma en nationell strategi för säkerhet på Internet
- Driva på det internationella samarbetet kring säkerhet på Internet

BROTTSBEKÄMPNING I DEN VIRTUELLA VÄRLDEN

IP-telefoni, e-post, slutna chattrum och andra tekniska lösningar, har i kombination med lätt tillgängliga kraftfulla krypteringsprogram skapat nya förutsättningar för brottslingar att kommunicera med varandra och koordinera sin verksamhet. Samtidigt har de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att bedriva spaning, utreda och samla bevis mot brottslingarna försvårats.

Dessa nya utmaningar gör det nödvändigt att uppgradera de verktyg som står till de brottsbekämpande myndigheternas förfogande. På grund av Internets gränslösa karaktär är det också nödvändigt att utveckla det internationella samarbetet för att kunna förebygga och bekämpa brottslighet på Internet. Ett väl utvecklat samarbete, både med Internetleverantörer och med de företag som tillhandahåller tjänster på nätet är också nödvändigt för att göra Internet till en säker virtuell värld för alla medborgare, unga som gamla.

Det är centralt i Polisens arbete att vara duktig på att bedriva spaning och underrättelsearbete – det gäller också på nätet. I en den nya informationsmiljön är det särskilt viktigt att kunna sortera, identifiera och koppla ihop informationen. Med hjälp av ny teknik och kunskap kan Polisen hitta mönster i ostrukturerad information på sajter, bloggar och diskussionsforum.

Arbetsgruppen vill

- Förstärka bekämpandet av brottslighet som använder sig av, eller begås på, Internet, t.ex. genom att utveckla samarbetet mellan olika aktörer och öka den tekniska kompetensen inom Polisen

SLÅ VAKT OM DEN PERSONLIGA INTEGRITETEN

Integritetsaspekterna måste nogsamt beaktas. Ingenting är vunnet om viljan att skapa ett säkrare Internet slår över i ett rättsosäkert kontrollsamhälle där individens personliga integritet sätts på undantag. I grunden gäller samma regler i den virtuella världen som i den fysiska världen och ambitionen måste vara att en väl avvägd lagstiftning anpassad efter de speciella förutsättningar som råder på nätet.

Skyddet för den personliga integriteten kommer att slås fast i grundlagen genom den grundlagsreform som genomförs i samband med årets riksdagsval. Det saknas emellertid möjlighet att med grundlagen som verktyg driva en rättsprocess om upprättelse och skadestånd om staten kränker vår integritet. Någon sådan begränsning finns inte när det gäller rätten till privatliv enligt Europakonventionen för mänskliga rättigheter. För att människor ska slippa att gå omvägen över Europadomstolen i Strasbourg, en process som ibland kan ta många år, bör det enligt arbetsgruppen övervägas att förena grundlagens rätt till privatliv med skadeståndslagens möjlighet till upprättelse och ersättning vid missbruk. Då skulle vår grundlag bli ett användbart verktyg och effektivt rättsmedel för den enskilda att värna integriteten och förhindra myndigheters misstag och missbruk.

Alliansregeringen har stärkt skyddet för den personliga integriteten vid kreditupplysningar via Internet. Till skillnad från tidigare föreslår Alliansregeringen att beställaren av en kreditupplysning ska ha ett legitimt behov av informationen. Det ska alltså krävas att beställaren av informationen t.ex. planerar att ingå ett kreditavtal med den enskilde. Fullständig information om kreditupplysningen (kreditupplysningskopia) ska också sändas till den enskilde som avses med upplysningen. Denne ska alltså få reda på att kreditupplysningen lämnats och kunna rätta fel. Slutligen ska också en rättelse av felaktiga eller missvisande

uppgifter i en kreditupplysning ska sändas till dem som under det senaste året tagit del av uppgifterna.

Informationen till medborgarna om vilka möjligheter man har att kontrollera uppgifter om sig själv i olika myndighetsregister bör förbättras. Tillsynsansvaret för frågor som rör den personliga integriteten kan idag framstå som splittrat och svårnavigerat. Arbetsgruppen vill förtydliga och se över möjligheten att förenkla ansvarsfördelningen på detta område.

Med digitaliseringen av register ökar riskerna för missbruk och läckage på ett sätt som riskerar människors integritet. Digitala uppgifter kan spridas till så många, så lätt. I genomsnitt är svenskar i dag registrerade i mellan 100 och 150 statliga register, men det saknas uppgift om hur många statliga register det egentligen finns. Inte ens Datainspektionen, som är ansvarig tillsynsmyndighet, vet svaret på detta. Arbetsgruppen vill att det övervägs en registerrevision som avser register med personuppgifter hos de statliga myndigheterna, bolagen och institutionerna. Statens myndigheter, bolag och institutioner bör bli bättre på att öppet redovisa vilka register de för över människor i Sverige. Det skulle t.ex. kunna ske genom att i verksamhetsberättelser och årsredovisningar redovisa mängden register och med vilket rättsligt stöd som personuppgifter registreras.

Integritetsskyddskommittén föreslog i sitt slutbetänkande att en bestämmelse om olovlig fotografering bör införas i brottsbalken. Det handlar om kameror som gömts i provhytter, badrum eller motsvarande. Arbetsgruppen delar uppfattningen att en bestämmelse rörande otillbörlig fotografering, filmning etc bör införas.

Arbetsgruppen vill

- Överväga att göra grundlagsskyddet för den personliga integriteten skadeståndsgrundande vid kränkningar begångna av staten
- Förbättra informationen om var och ens möjlighet till insyn vad gäller myndigheternas personuppgifter som avser en själv
- Förtydliga tillsynsansvaret för frågor som rör den personliga integriteten
- Överväga en revision av statens myndigheters, bolags och institutioners register med personuppgifter
- Införa en bestämmelse rörande olovlig fotografering och filmning

Våld i nära relationer och sexualbrott

BARN SOM FAR ILLA

Barn far illa varje dag i Sverige. Inom alla samhällsklasser, både i stora städer och i små samhällen blir barn utsatta för misshandel, sexuella övergrepp och sviktande omsorg.

Det är främst familjens skyldighet att ta hand om barnen och ansvara för deras utveckling in i vuxenlivet, men när familjen inte klarar det måste stöd finnas till hands. Mammor och pappor som inte klarar av att ta hand om och fostra sina barn helt på egen hand måste tidigt få kvalificerat stöd från samhället. Den nationella trygghetsundersökningen visar att ensamstående med barn är mer utsatta för brott, bl.a. hot och egendomsbrott. Detta bör uppmärksammas särskilt.

Betydelsen av rutiner och ansvar är ovärderligt för barn och ungdomar. Därför vill arbetsgruppen se över möjlighet till något som vi kallar "extrahem". Extrahemmet skulle kunna utgöras av ett faktiskt hem med en volontärfamilj som ansvarig, eller en bostad som fungerar som ett hem med personal anställd av socialtjänsten. I båda fallen ska hemmet fungera som en tillfällig oas där ett antal barn, efter beslut från socialtjänsten, kan vistas en till ett par gånger i veckan då hemmiljön blivit för svårhanterlig. Där ska finnas möjlighet att inte bara få prata med en utomstående vuxen, utan barnet ska också kunna få läxhjälp, regelbundna måltider och en säng att sova i. Syftet med extrahemmen skulle vara att fungera som komplement för de barn och ungdomar som inte har ett naturligt nätverk att luta sig mot när vårdnadshavarna inte kan eller orkar ta sitt ansvar. Barnet eller ungdomen själv skulle kunna ta initiativ till att få tillgång till ett extrahem. Extrahemmen skulle t.ex. till en början kunna förverkligas genom en försöksverksamhet.

Alliansregeringen har gjort flera insatser för att skydda barn från övergrepp. Barnpornografilagstiftningen har skärpts på flera punkter och kontakt med barn i sexuellt syfte, s.k. grooming, har blivit olagligt. Handlingsplanen mot sexuell exploatering av barn har uppdaterats.

De barn som utsätts för brott måste få den hjälp och det stöd de behöver. Idag varierar insatserna i högsta grad. Eftersom kompetensen inte finns generellt tillgänglig är risken stor att barnets behov av hjälp inte tillgodoses. Arbetsgruppen vill se över möjligheterna till att upprätta ett nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av barn som far illa, liknande det som

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har presenterat för vuxna sexualbrottsoffer.

Om vårdnadshavare är misstänkta för brott mot sitt barn kan en särskild företrädare som är annan än vårdnadshavaren förordnas för att ta tillvara barnets rätt i förundersökningen och i rättegången. Från det att den särskilda företrädaren förordnats till det att vårdnadshavarna d.v.s. den misstänkte informerats om förordnandet får det inte gå mer än fyra dagar. Detta kan ställa till problem om barnet inte hunnit höras. Eftersom det är viktigt att barnet får en egen företrädare är detta ett problem som behöver lösas.

Barnahus eller motsvarande samverkan mellan myndigheter bör enligt arbetsgruppen finnas att tillgå över hela landet. Barnahus är ett samarbete mellan myndigheter kring barn som utsatts för brott där myndigheterna är samlokaliserade och barnet undersöks och förhöras i en barnvänlig miljö utan att behöva slussas runt.

Reglerna om brottskadeersättning för barn som utsatts för brott av en förälder behöver enligt arbetsgruppen ses över, så att barnet inte förlorar ersättningen till gärningsmannen eftersom föräldrarna har rätt till barnets tillgångar. Vidare bör dagens regler om brottskadeersättning för barn som bevittnat våld ses över, så att den förälder som har misshandlat den andra föräldern inte behöver godkänna ansökan.

Barn som bevittnat våld i hemmet måste synliggöras i rättsprocessen. De som i professionen möter barn inom rättsväsendet, t.ex. domare och åklagare som handhar mål som rör övergrepp på barn, ska vara utbildade för det.

Arbetsgruppen vill

- Särskilt uppmärksamma ensamstående med barn
- Se över möjlighet till "extrahem" dit barn och ungdomar med en besvärlig hemmiljö kan vända sig
- Se över möjligheterna att upprätta ett nationellt handlingsprogram för hälso- och sjukvårdens omhändertagande av barn som far illa
- Se över reglerna för särskilda företrädare
- Att Barnahus eller motsvarande samverkan finns att tillgå över hela landet
- Se över reglerna om brottskadeersättning för barn som utsatts för brott av en förälder så att de inte förlorar ersättningen till gärningsmannen
- Se över reglerna för brottskadeersättning för barn som bevittnat våld i hemmet så att den förälder som har misshandlat den andra föräldern inte behöver godkänna ansökan
- Synliggöra barn som bevittnat våld i hemmet i rättsprocessen

KÖNSRELATERAT VÅLD

Brottsligheten drabbar alla kategorier av människor. Men det finns brott som drabbar fler kvinnor än män - och det finns brott som drabbar kvinnor just därför att de är kvinnor.

Män och kvinnor drabbas av brott mot person i ungefär lika stor utsträckning, men drabbas av olika typer av brott. Män utsätts oftare för rån och bedrägerier medan kvinnor drabbas av sexualbrott och trakasserier. Brottslighet av den här arten ger konsekvenser. Nästan en tredjedel av kvinnorna uppger att de känner sig otrygga och väljer att inte gå ut ensamma kvällstid. Detta ska jämföras med sju procent bland männen. Särskilt unga kvinnor uppger att de är rädda för att utsättas för överfall. Samtidigt är det så att när kvinnor drabbas av misshandel sker det oftast hemma och av en person de känner.

Det är oacceptabelt att så många kvinnor hellre stannar hemma än går ut, på grund av rädslan att utsättas för brott. Det är oacceptabelt att kvinnor löper störst risk att utsättas för våld i hemmet. Det är oacceptabelt att kvinnor fortfarande drabbas av sexuellt våld och trakasserier på grund av kön. Alliansregeringen gör därför särskilda satsningar mot våld som drabbar kvinnor.

Insatser måste göras på flera olika samhällsområden, gemensamt och samordnat. Det får inte spela någon roll var i landet man bor, för vilken typ av bemötande, vård eller hjälp man får som brottsoffer. Arbetet ska ske lokalt, men utifrån nationella föreskrifter och modeller.

En del av insatserna faller utanför politikens verksamhetsområde. Det är här vi alla som medborgare, arbetsgivare, närstående, vänner eller makthavare ett ansvar: Vi måste se och höra utsatta kvinnors berättelser, och vi måste våga ta ställning mot de underliggande attityder som ligger bakom våldet, hoten och trakasserierna. Man kan inte lagstifta bort dålig kvinnoyn. Men man kan vägra acceptera den.

VÅLD I NÄRA RELATIONER

Våld i nära relationer drabbar människor oavsett sexuell läggning eller kön. Men de allra flesta fall av relationsvåld utgörs av män som misshandlar och hotar kvinnor de har eller har haft en relation med. Våld mot kvinnor innebär lidande både fysiskt och mentalt för dem som drabbas. Det innebär ofta att barn tar skada, därför att de tvingas bevittna när pappa slår mamma. Om inte våldet stoppas riskerar det att eskalera och leda till mycket svåra skador, och ibland dödligt våld. I genomsnitt dödas 17 kvinnor varje år av en man de känner.

Alliansregeringen arbetar förebyggande för att stoppa våldet. Bland annat har ett vidareutvecklingsarbete av metoder inom sjukvården inletts för att upptäcka

personer som utsätts för våld. Rättsväsendets myndigheter har också fått en nationell handbok för hur arbetet mot denna typ av brott ska bedrivas. Polisens utredare utbildas särskilt om brott mot kvinnor och närstående. De rättsvårdande myndigheterna har pågående uppdrag att återrapportera sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor till regeringen. Polisens arbete att skydda den hotade kvinnan behöver förbättras. Inom flera polismyndigheter rastar exempelvis hundförare polishundarna i närheten av den hotade kvinnans bostad. Det är ett bra exempel på hur arbetet att öka tryggheten för människor som lever under hot kan integreras i vardagsverksamheten. Det är också viktigt att Polisen använder modern teknik och erbjuder hotade människor moderna larmpaket som är smidiga och lätta att använda.

Genom den skärpning av socialtjänstlagen som genomfördes den 1 juli 2007 tydliggjordes samhällets ansvar för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor och barn. Våldsutsatta har rätt att mötas med respekt och få sina individuella behov av skydd och stöd tillgodosedda oavsett var i landet man bor. Rätten till hjälp och stöd får aldrig upplevas som ett geografiskt lotteri. Barnens rättigheter, trygghet och säkerhet måste säkras. Socialtjänstens stöd ska böttna i kunskap och erfarenhet. Socialtjänstens arbete med dessa frågor behöver följas upp och kvalitetssäkras för att säkerställa att alla kvinnor och barn får den hjälp de har rätt till. När en kvinna tvingas lämna jobb och bostad samtidigt som räkningar ska betalas måste samhället ge stöd och hjälp. Vi menar att den enskilda människans rättigheter alltid måste sättas först. Ingen kommun ska få skylla på att det fattas pengar eller att personalen saknar relevant utbildning för att ge kvinnor och barn det skydd och hjälp de behöver. Det är också viktigt att behandlingsinsatser sätts in för våldsutsatta kvinnor. Många kvinnor som utsatts för hot och våld har svårt att bryta sig fria från gärningsmannen och löper risk att återigen hamna i en situation där de tvingas leva under hot och våld, antingen från samme gärningsman eller en ny. De våldsutsatta kvinnorna måste få hjälp att bryta dessa destruktiva cirklar.

Alliansregeringen markerar också hur allvarligt våld mot kvinnor är genom att skärpa straffen för allvarliga våldsbrott. En ny brottsrubricering införs, synnerligen grov misshandel, som ger fängelse mellan fyra och tio år. Dessutom skärps straffen vid återfall i brott. Den som döms för ett våldsbrott mot en närstående behöver rehabilitering för att minska antalet återfall. Därför måste fängelsestraffet fyllas med ett konkret innehåll. Alliansregeringen har också givit Kriminalvården i uppdrag att redovisa sina särskilda insatser för män som dömts för våld i nära relationer, och gjort en särskild satsning på programverksamheten för den gruppen.

Arbetsgruppen vill att samhället ingriper tidigare mot systematisk förföljelse, s.k. stalkning. Ett nytt brott, olaga förföljelse, bör införas och den nuvarande lagen om besöksförbud bör ersättas av en ny lag om kontaktförbud. Strukturerade hot- och riskbedömningar ska vara grunden för beslut om kontaktförbud. Ett kontaktförbud ska kunna förenas med elektronisk övervakning. Det bör enligt arbetsgruppen

också bli lättare att medges fingerade personuppgifter än vad det är idag. Kommunernas brottsofferarbete förutsätter ofta samordning både inom kommun och mellan kommuner och andra aktörer i samhället. Ett exempel på hur detta arbete kan organiseras är att i kommunerna ha skyddshandläggare, som fungerar som en länk mellan brottsoffer, myndigheter och ideella organisationer.

En kvinna som medverkat i en utredning, där en till henne närstående döms för våld mot henne, ska inte behöva vara rädd för att gärningsmannen åter kontakter henne när han avtjänat sitt straff. Insatser för att stödja brottsoffer måste prioriteras. Alliansregeringen har också säkerställt att Kriminalvården kontakter de brottsoffer som så önskar för att informera dem inför exempelvis gärningsmännens permissioner. Alliansregeringen har också gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att säkerställa att samtliga polismyndigheter kan tillhandahålla larm- och skyddspaket till hotade och förföljda personer.

Arbetsgruppen vill

- Kvalitetssäkra socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor och barn
- Förbättra kommunernas samordning av stöd till brottsoffer
- Förebygga återfall i brott genom att utveckla behandlingen för de som har dömts för våld i nära relationer.
- Förbättra stödinsatserna för våldsutsatta kvinnor för att förebygga att de återigen hamnar i relationer där de utsätts för hot och våld
- Kriminalisera stalkning
- Förtydliga lagen om kontaktförbud och möjliggöra elektronisk övervakning av kontaktförbud
- Underlätta för hotade att få fingerade personuppgifter

SEXUALBROTT OCH TRAKASSERIER

En av de grävsta formerna av våld mot kvinnor utgörs av sexualbrotten. De är grova angrepp mot offrens fysiska och psykiska integritet. Alla sexuella handlingar som sker mot någons vilja – utan hennes eller hans samtycke – ska vara kriminaliserade. Hur detta ska bli praktiskt tillämpbart måste nogt övervägas. Utgångspunkten är att vi ska ha ett starkt och väl fungerande skydd mot sexuella kränkningar och övergrepp av olika slag. För att uppnå detta måste utvecklingen på sexualbrottsområdet nogt följas för att se om rättstillämpningen är ändamålsenlig och tillräcklig. Alliansregeringen har givit en utredare i uppdrag

att analysera bland annat om det nuvarande kravet på tvång som grund för straffansvar för våldtäkt ska ersättas med ett krav på explicit samtycke.

Våldtäktsmål är notoriskt svåra, därför att bevisningen ofta utgörs av enskildas berättelser. Det finns sällan teknisk bevisning, och nästan aldrig vittnen. Oftast rör frågeställningen om kvinnan visat att hon inte ville ha samlag. Ord står då mot ord. Fokus vid rättegången hamnar därför ofta på kvinnans utsaga och andra personers iakttagelser och uppfattningar om hennes beteende. Inte sällan uppfattas en ingående och ifrågasättande utredning som kränkande av brottsoffret, vilket kan leda till att kvinnor drar sig för att anmäla våldtäkter.

För att förbättra brottmålsprocessen i våldtäktsmål utan att äventyra rättssäkerheten, har Alliansregeringen givit de rättsvårdande myndigheterna ett antal uppdrag. Polis, åklagare och domstolar utbildas så att de kan bemöta sexualbrottsoffer på ett korrekt och respektfullt sätt.

Sjukvården bör utveckla sina metoder för att fånga upp människor som utsatts för sexualbrott. Om sjukvården har beredskap att ta rätt prover på en våldtagen patient ökar chanserna för att få gärningsmannen fälld i domstol. Nationellt centrum för kvinnofrid har på uppdrag av Alliansregeringen tagit fram en handbok och utrustning för att säkra spår, exempelvis i form av DNA-prov, för att förbättra omhändertagandet av sexualbrottsoffer inom akutsjukvården. Kunskap och utrustning behöver spridas över hela landet.

Det samarbete som idag finns mellan Polisen i Stockholm och Karolinska Universitetssjukhuset visar att den som grips för misstänkt sexualbrott ofta är öppen att få hjälp mot sitt beteende och att det då uppstår en unik chans att påbörja behandling. Denna chans att fånga upp potentiella återfallsförbrytare bör enligt arbetsgruppen tillvaratas på flera ställen i landet. För många förövare finns en historia av en gradvis upptrappning av sexuellt ofredande, övergrepp och våld redan från tidiga åldrar. Det är viktigt att rättsväsendets myndigheter, skolan och socialtjänsten tidigt fångar upp riskbeteenden. Erfarenheten visar också att det finns en stor potential i att behandla personer som själva känner att de ligger i farozonen för att begå eller återfalla i sexualbrott. Arbetsgruppen vill ha en nationell telefonlinje dit personer som själva vill ha hjälp för sitt avvikande sexuella beteende inrättas. Det bör också vara möjligt för personer i omgivningen som behöver stöd att ringa till linjen.

Den som döms för ett sexualbrott behöver rehabilitering för att minska riskerna för återfall. Alliansregeringen har därför givit Kriminalvården i uppdrag att redovisa sina särskilda insatser för sexualbrottsdömda. Arbetsgruppen vill även överväga obligatorisk behandling för sexualbrottslingar med hög risk att återfalla i brott. Idag bygger all behandling på frivillighet. Det tar tid att motivera och många förövare saknar insikt om vad de har gjort. I många fall behövs det en längre period av behandling för att förövaren ska komma till insikt med vad han gjort och att förebygga att personen inte återfaller i nya sexualbrott. För dömda personer där återfallsrisken bedöms vara hög bör det enligt arbetsgruppen också

övervägas att införas en särskild påföljd med villkorad frigivning som innehåller en obligatorisk eftervård efter fängelsevistelsen. Längden och omfattningen av eftervården fastställs efter en hot- och riskbedömning inför frigivningen, upp till en maxlängd som är fastställd i domen.

Sexuella trakasserier är ett problem för många kvinnor. Tyvärr har denna företeelse nu också flyttat till den digitala miljön. Ett sådant exempel utgör spridning av kränkande bilder av en annan person utan dennes medgivande. Det rör sig oftast om unga kvinnor och flickor som fotograferas i utsatta miljöer och sedan sprids bilderna via mobiltelefoner eller i de sociala medierna. Det har också förekommit att bilder fabriceras och sprids, under förespegligen att de är verkliga skildringar av flickor i provocerande situationer.

Bilder och filmer som sprids på Internet blir tillgängliga för ett oändligt antal människor, under en oförutsebar tid framöver. Det som en gång hamnat på Internet kan sällan eller aldrig ångras. Arbetsgruppen vill att det övervägs om övergrepp av detta slag bör hänföras till brottsbalkens bestämmelser om ofredande och sexuellt ofredande, om de inte utgör förtal eller grovt förtal i enlighet med dagens lagstiftning.

Arbetsgruppen vill

- Se över straffsatserna för sexualbrott och skärpa straffen för återfall i brott
- Säkerställa ett bra bemötande av sexualbrottsoffer i rättsväsendet, t.ex. genom utbildning av poliser, åklagare och domare
- Förbättra sjukvårdens bemötande av personer som utsatts för sexualbrott och kompetens för att säkra spår och bevisning på sexuella övergrepp
- Sprida goda exempel på samarbete mellan Polisen och sjukvården i syfte att fånga upp potentiella återfallsförbrytare
- Införa en nationell stödlinje för förebyggande insatser för personer som själva känner att de ligger i farozonen att begå sexualbrott
- Överväga obligatorisk behandling för sexualbrottsdömda med hög återfallsrisk
- Överväga införande av en obligatorisk eftervård för dömda personer med hög återfallsrisk
- Överväga om spridning av bilder av sexuell natur på personer utan medgivande bör betraktas som sexuellt ofredande

HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

En särskild typ av våld i nära relationer är så kallat hedersvåld. Kvinnor – och i vissa fall också män – hotas, skadas eller dödas därför att deras beteende anses ha kränkt släktens heder. Brotten begås oftast därför att en ung kvinna agerat självständigt i fråga om sin sexualitet, sitt umgänge eller sina livsval. Unga kvinnor som Fadime och Pela har givit namn och ansikte åt hedersvåldet men bakom dem står många andra, namnlösa, i Sverige och i andra länder. Det är oftast de manliga släktingarna som utför dåden - men lika ofta bistår kvinnorna, genom att delta eller genom att tyst acceptera agerandet. Idag, år 2010, får det inte accepteras att människors livsval begränsas på grund av ett föråldrat hedersbegrepp.

För att bemöta hedersvåldet behövs det insatser på samhällets alla plan. Bland annat har Alliansregeringen anslagit medel till länsstyrelserna för att stödja det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Socialtjänsten ges ökat stöd och kunskap för att förbättra tillämpningen av socialtjänstlagen, så att även kvinnor som utsätts för denna typ av förtryck får den hjälp de behöver. Religiösa samfund, frivilligorganisationer och civila nätverk och grupper med förankring i de kulturer som är berörda och som är villiga att samarbeta för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck bör också involveras i arbetet. Skolan har en viktig roll att slå fast att alla elever, oavsett kön, har samma rätt att ta del av samtliga delar av skolans verksamhet, inklusive gymnastik och idrott. Kommunerna kan ytterligare bidra till att bryta gamla könsmonster och ge unga tjejer större utrymme genom att utveckla fritidsaktiviteter riktade till just unga tjejer.

Det är av största vikt att rättsväsendet reagerar tydligt på hedersrelaterad brottslighet. Alliansregeringen skärper straffen för det grövsta våldet, vilket också möjliggör skärpta straff för hedersbrott. Dessutom har Polisen fått i uppdrag att återrapporera vilka insatser de bedriver mot hedersrelaterat våld. Detta arbete ska bedrivas tillsammans med Åklagarmyndigheten. Sveriges domstolar har givits i uppdrag att återrapporera till regeringen hur man arbetat med att höja domarnas kompetens i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Det finns vissa företeelser som cementerar synen på kvinnors sexualitet som något släkten kan och ska kontrollera. Könsstympning är kriminaliserat i Sverige och vi kan också lagföra den som bidrar till att könsstympning utförs i ett annat land. Preskriptionstiden för könsstympning som begås mot barn har förlängts genom ny lagstiftning som Alliansregeringen lagt fram. Ett annat sätt att försöka kontrollera människors livsval är genom olika former av arrangerade äktenskap. Både barn- och tvångsäktenskap är förbjudna enligt svensk lag och för äktenskap ingångna enligt utländsk rätt är utgångspunkten att äktenskapet inte erkänns i Sverige om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk lag och minst en av parterna var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. De påtryckningar som kan utövas av familj och släkt är dock många gånger svåra att förebygga och mer kunskap behövs på detta område. Arbetsgruppen vill att det analyseras i vilken omfattning

barn- och tvångsäktenskap förekommer bland personer med anknytning till Sverige och vilka uttryck dessa företeelser tar sig. Syftet är att därefter se hur det med civilrättslig och straffrättslig lagstiftning bäst går att förebygga och förhindra barnäktenskap och tvångsäktenskap.

Vi kan heller inte blunda för den hedersbrottslighet som sker i andra länder. Därför måste vi använda vårt inflytande på den internationella arenan till att påverka andra länder att uppmärksamma och bekämpa hedersbrott.

Arbetsgruppen vill

- Uppmuntra det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Involvera det civila samhället och religiösa samfund som samarbetar för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.
- Slå fast att alla elever har rätt att delta i samtliga delar av skolans verksamhet
- Sprida goda exempel på hur kommuner kan arbeta med fritidsaktiviteter riktade till unga tjejer
- Kartlägga omfattningen och karaktären av barnäktenskap och tvångsäktenskap samt andra typer av arrangerade äktenskap och utreda hur vi med civilrättslig och straffrättslig lagstiftning bäst kan förebygga och förhindra dessa

Den grova organiserade brottsligheten

DE MULTIKRIMINELLA

Många av de grävsta brotten begås idag inom ramen för organiserad brottslighet. Det handlar om knark, människohandel och mord, men också om brott som hotar vårt rättssamhälle och vårt demokratiska samhällsskick. De inblandade är multikriminella och ingår i internationella nätverk.

De kriminella nätverken är hänsynslösa. Allt kan köpas och säljas, bara man tjänar pengar på det. Ökat samarbete brottslingar emellan har resulterat i multikriminella grupper som har förmåga att planera, organisera och genomföra olika typer av brott.

I utsatta bostadsområden och i storstäderna växer sig kriminella ungdomsgäng starka. Det handlar om ett begränsat antal ungdomar som begår ett stort antal brott, ofta grova. Dessa gäng utgör sedan rekryteringsgrund för den grova organiserade brottsligheten. Några av dagens ungdomsbrottslingar riskerar alltså att ingå i morgondagens grova, organiserade brottslighet. Alliansregeringen har gett länspolismästaren i Stockholm, Carin Götblad, i uppdrag att ta fram förslag på hur samhället kan motverka att personer, och i synnerhet ungdomar, rekryteras till den grova organiserade brottsligheten och hur samhället kan stödja de som vill lämna den kriminella banan och de kriminella gängen bakom sig.

Bland grovt kriminella personer och grupperingar cirkulerar en mängd illegala skjutvapen. Det är viktigt inom den grova organiserade brottsligheten att kunna skrämmas genom att visa att man har vapen och att man inte tvekar att använda dem. Arbetsgruppen vill därför att det vid bedömningen av om ett vapenbrott ska bedömas som grovt särskilt ska beaktas om vapnet kan komma till brottslig användning.

Arbetsgruppen vill

- Motverka rekrytering till de kriminella gängen och underlätta för de som vill lämna
- Överväga om vapenbrott där vapnet kan befaras komma till brottslig användning ska bedömas som grovt

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Den organiserade brottsligheten är en internationell företeelse, och de svenska grupperingarna har täta kontakter med sina "kolleger" i andra länder. En del av grupperna är etniskt baserade, medan andra bygger sina kontaktnät på annat sätt, exempelvis genom olika MC-gäng. Det är en stor utmaning för de rättsvårdande myndigheterna att hålla jämna steg med den grova organiserade brottsligheten. EU:s polissamarbete Europol och det internationella polissamarbetet Interpol är båda viktiga institutioner för att effektivisera kampen mot den internationella brottsligheten. Europol är centrum för det europeiska polissamarbetet och informationsutbytet för brottsbekämpande ändamål. Sverige bör dra större nytta av såväl Europols analyskapacitet som möjligheten att med Europol som plattform bedriva gemensamma utredningar.

Det europeiska samarbetet på det rättsliga och inrikes området erbjuder en möjlighet för samhället att ta upp kampen med den internationella organiserade brottsligheten. Denna möjlighet måste användas bättre än idag. Stockholmsprogrammet, EU:s strategi för samarbetet på det rättsliga och inrikes området som förhandlades fram under det svenska ordförandeskapet i EU, innehåller förslag om ett europeiskt utbildnings- och utbytesprogram för poliser från EU:s medlemsländer. Syftet är att de ska bli mer bekanta med varandras system och sätt att arbeta samt att öka kunskapen om de möjligheter det europeiska polissamarbetet erbjuder. Förebilden är Erasmusprogrammet som ger europeiska studenter och lärare möjlighet att studera och undervisa i ett annat medlemsland.

Polisen i Sverige har idag möjlighet att ge hjälp till andra länder. Det kan t.ex. handla om att svenska poliser tjänstgör i ett annat land i samband med högriskmatcher som involverar svenska supportrar. Polisens nationella insatsstyrka, som bl.a. kan sättas in vid terrorangrepp och gisslansituationer, tränar regelbundet med sina motsvarigheter i ett antal andra medlemsländer och kan assistera dem om så behövs. Däremot är det inte möjligt för Polisen i Sverige att ta emot hjälp på grund av att regler och lagstiftning för detta saknas. Det vill vi ändra på. Arbetsgruppen vill att det i vissa situationer ska vara möjligt med gemensamma insatser med andra länders poliser. Insatserna ska ske under ledning av svensk polis. Krishändelser samt vissa idrottsarrangemang och internationella möten är exempel på situationer där gemensamma insatser skulle kunna bli aktuella.

Arbetsgruppen vill

- Stärka Europols roll som navet i det europeiska polissamarbetet
- Dra större nytta av Europols analyskapacitet

- Att Sverige använder sig av möjligheten till gemensamma utredningar där så är lämpligt
- Införa ett "Erasmusprogram" för poliser, åklagare och domare för att underlätta det europeiska samarbetet
- Anpassa det svenska regelverk så att vi i vissa situationer kan ta hjälp av utländsk polis för gemensamma insatser

"FOLLOW THE MONEY"

Det är sedan gammalt känt att en av de starkaste drivkrafterna bakom brottsligheten är att tjäna pengar. De som begår grova brott i stor skala räknar med att få sitta i fängelse någon gång. Däremot räknar de ofta inte med att bli av med pengarna som de har dragit in på brottslig verksamhet. Fängelsestraffet är inte så avskräckande för yrkeskriminella, om de tror sig kunna leva ett lyxliv efteråt. Därför måste vi se till att brott inte lönar sig.

Den nya lagstiftningen för förverkande som lades fram av Alliansregeringen under den senaste mandatperioden har förbättrat möjligheten för rättsväsendets myndigheter att komma åt tillgångar som härrör från brottslig verksamhet. Den svenska lagstiftningen om penninghäleri behöver kompletteras så att penningtvätt blir kriminellt i sig. Idag kan den som begått ett brott inte dömas för penninghäleri när han eller hon "tvättar" vinningen av brottet, utan endast för förbrottet. Kravet på ett bestämt förbrott bör tas bort och så kallad självtvätt bör kriminaliseras.

Vidare vill arbetsgruppen att det övervägs om åklagare ska få möjlighet att besluta om frysning av misstänkta penningtransaktioner under en kortare tid så att Polisen får möjlighet att undersöka om den misstänkta transaktionen är ett led i penningtvätt eller annan brottslighet.

Arbetsgruppen vill

- Kriminalisera penningtvätt, inklusive s.k. självtvätt
- Överväga möjlighet för åklagare att tillfälligt frysa misstänkta penningtransaktioner

SIKTA PÅ LEDARNA

När det gäller grov organiserad brottslighet är det ofta stora och komplicerade brottshärvor som måste utredas innan åtal kan väckas. För att kunna utreda brotten effektivt behöver Polisen komma åt information om hur brottsnätverken fungerar. Idag tiger många av de misstänkta sig igenom förhören och rättegången, vilket gör det svårt att klargöra vem som är skyldig. Risken finns också att utredningarna kör fast tidigt och att de högsta ledarna i organisationen, klarar sig undan straff. För att underlätta utredningsarbetet bör det införas en möjlighet till förundersökningsbegränsningar, så att polisen och åklagarna kan inrikta sig på att komma åt ledarna och på så vis bryta sönder den kriminella organisationen. Det kräver dock en metodutveckling hos polis och åklagare så att resultatet inte blir att respekten för rättsväsendet undermineras på grund av att vissa brott inte utreds. För den som medverkar till att klara upp omständigheterna kring egen brottslighet bör övervägas en utökad möjlighet att beakta detta vid straffmätning och påföljdsval.

Polisens användning av provokativa åtgärder av olika slag behöver noggrannare regleras. Bevisprovokation är en tillåten metod medan brottsprovokation är förbjuden. Det råder emellertid en osäkerhet om vad som ska betecknas som bevis- respektive brottsprovokation.

Alliansregeringen skärper straffen för grova våldsbrott och utpressning. Om de dessutom begås som ett led i en organiserad brottslig verksamhet utgör det ytterligare en försvårande omständighet. Härnäst bör även straffsatserna för återkommande, flerfaldig brottslighet ses över.

Arbetsgruppen vill

- Införa förundersökningsbegränsning för att effektivisera utredningsarbetet
- Se över om möjligheten att beakta medverkan till uppkläring av egen brottslighet vid straffmätning och påföljdsval bör utökas
- I lagstiftning tydliggöra vad som är tillåten bevisprovokation och otillåten brottsprovokation

MÄNNISKOHANDEL

Människohandel är vår tids slavhandel. Människor utgör på många håll en handelsvara, på samma sätt som narkotika, vapen och till och med piratkopierade märkesvaror. De köps och säljs och tvingas in i bland annat prostitution, tiggeri och slavarbete. FN uppskattar att ungefär fyra miljoner kvinnor och barn varje år faller offer för människohandel. Merparten av dem utnyttjas sexuellt. Drygt en halv miljon kvinnor och barn förs varje år in i Europa för sexuella ändamål. De kriminella organisationerna använder sig av samma

tillvägagångssätt vid människosmuggling som vid narkotikasmuggling; organiserar sig på liknande sätt och tar samma transportvägar. De utnyttjar utsatthet och fattigdom i avsändarländerna, och förlitar sig på en ständig efterfrågan i mottagarländerna. Arbetet mot människohandeln måste därför bedrivas även här i Sverige genom att minska efterfrågan. Det är ingen hemlighet att svenska män köper sexuella tjänster. I många situationer framgår det av omständigheterna att kvinnan som säljer sin kropp gör det under utövande av tvång från en annan person. Detta kan inte vara osynligt för sexköparen. I linje härmed bör det enligt arbetsgruppen övervägas förändringar i lagstiftningen så att det blir möjligt att döma till grovt sexköp alternativt våldtäkt när en sexköpare uppsåtligen köpt sex av en person som är offer för människohandel eller på annat sätt särskilt utsatt.

Den svenska sexköpslagen har visat sig fungera avskräckande för dem som ägnar sig åt människohandel. Sexköpslagen och vilka resultat den har gett utvärderas för närvarande. Mot bakgrund av vilket resultat utvärderingen kommer fram till finns anledning att ta ställning till om lagen behöver skärpas ytterligare.

I de allra flesta fall är det internationell organiserad brottslighet som ligger bakom människohandeln. Därför behövs också internationella insatser. Under det svenska ordförandeskapet i EU inleddes ett förstärkt internationellt samarbete mot människohandeln, både inom EU men också i relation till länder utanför EU varifrån människohandelns offer ofta kommer. Under det svenska ordförandeskapet i EU nåddes också en överenskommelse om en skärpt gemensam EU-lagstiftning rörande människohandel som innebär ett bättre skydd för offren. På grund av Lissabonfördragets ikraftträdande måste dock överenskommelsen implementeras i form av ett direktiv från kommissionen, och den processen pågår nu.

Arbetsgruppen vill

- Se över lagstiftningen så att den som köper sexuella tjänster av en person som är offer för människohandel eller på annat sätt särskilt utsatt ska kunna dömas för våldtäkt alternativt grovt sexköp
- Mot bakgrund av kommande resultat av utvärdering av sexköpslagen överväga om lagstiftningen behöver skärpas ytterligare
- Bygga vidare på samarbetet mellan EU:s medlemsländer och transit- och ursprungsländer för att bekämpa människohandeln
- Skärpa den gemensamma EU-lagstiftningen mot människohandel och förbättra skyddet för offren
- Utnyttja Europol bättre för att kartlägga människohandeln
- Att Eurojust ökar sina insatser för att samordna utredningar som bedrivs i flera olika medlemsländer

EKONOMISK BROTTSLIGHET

Den ekonomiska brottsligheten skadar samhällsekonomin, sätter marknaden ur spel och försämrar investeringsviljan och tillväxtmöjligheterna i vårt land. Den som tror att den ekonomiska brottsligheten saknar mänskliga offer misstar sig djupt. Kopplingen till grov organiserad brottslighet, med narkotikabrottslighet, vapensmuggling och människohandel är tydlig.

Vissa branscher är mer utsatta än andra för den grova organiserade brottsligheten. Branscher med omfattande kontanthantering utgör naturligt en lockelse för den som vill tvätta svarta pengar. När kontanthanteringen är stor finns det också ofta svarta kassor och svart arbetskraft. Förekomsten av svarta pengar ökar i sin tur attraktiviteten för organiserade ligor. Vill vi bekämpa spridningen av organiserad brottslighet behöver vi arbeta förebyggande genom att minska de svarta pengarna. I branscher med omfattande kontanthantering vill arbetsgruppen att Skatteverket får rätt att göra oanmälda besök för att granska att hanteringen inte involverar svarta pengar

Svartarbete kan anta många olika former. Alltifrån "vanliga" medborgare som drygar ut inkomsten genom att arbeta vid sidan om utan att betala skatt, till personer som rekryterats av den organiserade brottsligheten och som mer eller mindre utnyttjas som tvångsarbetare. Exempel på de sistnämnda är de asfalts- och stenläggningsarbetare som turnerade Sverige för några år sedan. Vissa branscher, exempelvis byggbranschen, är mer utsatt för svartarbete och de åtgärder som gemensamt vidtas av arbetsgivare och fackliga organisationer är av stor betydelse för att motverka svartarbetet. Sammanlagt innebär förekomsten av svartarbete, oavsett i vilken form det förekommer, stora inkomstbortfall för staten. Pengar som annars hade kunnat satsas på fler riktiga jobb eller förbättringar i välfärden. Alliansregeringen har genomfört flera åtgärder för att minska svartarbetet. Avdragen för hushållsnära tjänster och jobbskatteavdragen har gjort det mindre lönsamt att bryta mot lagen, men berörda branscher och rättsväsendet måste fortsätta att arbeta mot svartarbetet, inte minst vad avser dess kopplingar till den grova organiserade brottsligheten. Människor bör också göras uppmärksamma på vilka risker de löper och vilken skada de åstadkommer om de ägnar sig åt, eller utnyttjar, svartarbete.

Den kriminella verksamheten med bluffakturor drabbar seriösa företag. Ofta går det till på ett liknande sätt. Bluffföretaget sänder en faktura utan grund. Om det seriösa företaget inte betalar hotar man med inkasso och begäran om betalningsföreläggande – och gör även verklighet av hotet. Varje år omsätter dessa systematiska bedrägerier stora belopp. Enligt beräkningar från Svensk Handel rör det sig om närmare en miljard kronor.

Små företag drabbas oproportionerligt mycket hårdare än stora företag av bluffakturor: dels är beloppen av större betydelse, dels har man svårare att hävda sin rätt eftersom man i regel inte har tillgång till juridiskt stöd i samma omfattning som ett stort företag. Även om det drabbade företaget kan hävda sin

rätt efter att ansökan lämnats till Kronofogdemyndigheten skadas offren i och med att kreditupplysningsföretagen omedelbart publicerar uppgifterna. För ett litet företag kan det vara förödande att hamna på en lista över dåliga betalare. Detta känner bedragarna till och utnyttjar i utpressningssyfte. Många väljer i det läget att betala bedragaren. Till skillnad från fysiska personer skyddas inte småföretagare i lagstiftningen mot denna typ av kriminella angrepp. Arbetsgruppen menar att det finns anledning att överväga ett ökat skydd även för småföretagare.

Alliansregeringen har vidtagit flera åtgärder för att göra kontanthanteringens säkrare. En ny lag innebär att värdepåsar och andra byggnader som har betydelse för försörjningen av sedlar och mynt kan klassas som skyddsobjekt. Tidigare gällde detta främst militära objekt. När det gäller butiksrån syftar arbetet att modernisera reglerna för kameraövervakning till att underlätta butikernas förebyggande arbete. För att uppmuntra användandet av kontant- eller kreditkort istället för kontanter har Alliansregeringen också lagt fram en ny lag som förtydligar vilket ansvar konsumenter respektive banker och kortföretag har vad gäller olovlig hantering av kontant- och kreditkort. Lagen innebär också att den potentiella skada som kan uppkomma för konsumenten begränsas. För att underlätta spårandet och bevisföringen vid rån menar arbetsgruppen att tekniken med konstgjort DNA, om försöken i Stockholm utfaller väl, bör införas i större utsträckning. Tekniken innebär att man placerar ampuller med konstgjort DNA i till exempel värdetransporter eller lokaler där det förvaras värdesaker. Om någon bryter sig in sprutas vätskan med DNA ut via ett sprinklersystem. DNA-strängen gör att man kan binda ett föremål eller en person som har kommit i kontakt med det till en specifik plats där ett brott har begåtts. Ytterligare ett sätt att göra kontanthantering till ett mindre attraktivt mål för den organiserade brottsligheten och som också försvårar tvättandet av svarta pengar, skulle kunna vara att avskaffa 1 000-kronorssedeln.

Arbetsgruppen vill

- Ge Skatteverket möjlighet att göra oanmälda besök
- Ge bättre information till allmänheten om riskerna och skadeverkningarna av svartarbete
- Öka samarbetet mot bluffakturor mellan Polisen, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, EBM, banker och betalningsförmedlare
- Använda tekniken med konstgjort DNA i större utsträckning om försöksverksamheten slår väl ut
- Minska kontanthantering

FALSKA VARUMÄRKEN

Varumärkesförfalskning är en av de snabbast växande formerna av organiserad brottslighet och en oerhört lönsam bransch med låga risker för de kriminella. Tidigare var det framför allt lyxartiklar som förfalskades men idag har det spridit sig till allt från läkemedel och pacemakers till mobiltelefoner, flygplanskomponenter och livsmedel. Därmed ökar också riskerna för konsumenterna dramatiskt. För Sverige, som i hög utsträckning har en kunskapsbaserad ekonomi, är det dessutom av stor ekonomisk betydelse. Eftersom vi inte konkurrerar på världsmarknaden med billiga produkter blir värdet av upparbetade varumärken och patent allt viktigare. Handeln med förfalskade varor är ofta en inkörsport till kvalificerad ekonomisk brottslighet och används för att tvätta pengar och finansiera annan kriminell verksamhet. Ofta är det samma nätverk som smugglar förfalskade varor som smugglar narkotika. Arbetsgruppen vill att såväl tullens som rättsväsendets möjligheter att bekämpa varumärkesförfalskning förbättras.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra Tullens och rättsväsendets möjligheter att bekämpa varumärkesförfalskning

KAMPEN MOT TERRORISMEN

Trots att Sverige inte bedöms vara ett primärt mål för de idag mest aktiva internationella terrornätverken är Sverige inte helt förskonat från hot. I vårt land finns också aktörer som finansierar, rekryterar och planerar terroråd i andra länder. Extremism och radikaliserings ökar, främst bland unga som i sin vilshenhet söker gemenskap, tillhörighet och mening. Så sker även i Sverige. Risken finns att personer som lever i Sverige radikaliserar och reser utomlands för att genomgå terroristutbildning. Åter i Sverige, inspirerade av extremism och med kunskap om metoderna kan enstaka individer planera och i värsta fall genomföra attacker med förödande konsekvenser. Det finns också risk för att utländska intressen i Sverige kan angripas och att svenska medborgare kan utsättas för terrorangrepp utomlands. Arbete för att motverka radikaliserings kräver ett nära och förtroendefullt samarbete med religiösa samfund, ideella organisationer och med de boende i utsatta områden.

Även om Sverige i dag inte tillhör de mest utsatta länderna måste också vi vara förberedda på det otänkbara och kunna förebygga, förhindra och straffa terrorbrott. Sverige har ett globalt ansvar att tillsammans med andra länder

försvara demokratin och bekämpa terrorismen. Staten har en skyldighet att skydda befolkningen mot att bli utsatt för brott. Sverige får aldrig bli en fristad för terrorister. För att framgångsrikt kunna bekämpa terrorismen krävs ett väl fungerande internationellt samarbete, främst vad avser informationsutbyte.

Arbetsgruppen vill

- Se över åtgärderna för att förhindra att personer i Sverige deltar i terroraktioner eller terroristträning utomlands
- Förebygga terrorism genom att aktivt motverka radikaliserings
- Utveckla det internationella samarbetet för att bekämpa terrorismen

Domstolar i medborgarnas tjänst

FÖRTROENDE FÖR RÄTTSPROCESSEN

En förutsättning för att Sverige ska vara ett rättssamhälle är att människor känner förtroende för våra domstolar. Det är glädjande att se att människors förtroende för domstolarna stärkts under mandatperioden 2006 - 2010. När ett brott har begåtts ska en självklar princip gälla i hela åtgärdskedjan: Brottsoffrets rättigheter ska ges samma prioritet som den misstänktes och rättsprocessen får inte medföra att brottsoffrets problem på något sätt ökar. I varje del av rättskedjan, samt inom sjukvården och socialtjänsten, måste brottsoffrens situation därför särskilt beaktas.

Domstolsprocessen ska vara begriplig och rimlig. För att motverka den ofta starkt schabloniserade bild som ges i massmedia och på Internet är det därför nödvändigt att domstolarna fortsätter att utveckla sin förmåga att kommunicera och förklara domstolsprocessen och domsluten. Detta handlar dels om att säkerställa att parterna vid en rättegång får ett bra bemötande och adekvat information, men det handlar också om att domstolarna utvecklar sin förmåga att kommunicera med allmänheten, dvs. alla de som inte varit parter eller följt rättegången. Det är också viktigt att domstolarna är tydliga i sin information till brottsoffer om skillnaden mellan skadestånd från gärningsmannen och brottsskadeersättning från det allmänna.

Domstolarnas öppenhet är av central betydelse för förtroendet för rättsprocessen. Men samtidigt måste alla parter känna sig trygga i domstolen under domstolsprocessen. Ett hårdare samhällsklimat gör det enligt arbetsgruppen nödvändigt att utöka domstolarnas möjlighet att införa olika typer av säkerhetskontroller för att säkerställa ordning i rättssalen och trygga förhandlingar.

Arbetsgruppen vill

- Att domstolarna fortsätter att arbeta med bemötandefrågorna då ett bra bemötande och adekvat information är av stor vikt för att människor ska känna förtroende för rättsprocessen
- Att domstolarna fortsätter att utveckla sin förmåga att kommunicera och förklara processen i domstolarna, domsluten samt skillnaden mellan skadestånd och brottsskadeersättning

- Utöka domstolarnas möjlighet att besluta om säkerhetsåtgärder för att säkerställa ordning i rättssalen och trygga förhandlingar

NÄMNDEMÄN MED FÖRANKRING I SAMHÄLLET

Nämndemännen har stor betydelse för att ge domstolarna en tydlig förankring i det svenska samhället. Att vara nämndeman är ett viktigt förtroendeuppdrag. Tyvärr är det svårt för många att kombinera ett nämndemannaupdrag med ett aktivt yrkes- och familjeliv. Rekryteringen, som idag alltjämt närmast uteslutande sker genom de politiska partierna, har därmed heller inte den bredd som skulle vara önskvärd. Det är enligt arbetsgruppen därför angeläget att överväga hur formerna för utförandet av ett nämndemannaupdrag kan utvecklas för att både underlätta att kombinera det med yrkesverksamhet och liknande samt att möjliggöra en bredare rekrytering. Ett alternativ skulle kunna vara att tjänstgöra som nämndeman under längre sammanhängande perioder .

Arbetsgruppen vill

- Bredda rekryteringen till nämndemannatjänstgöringen
- Se över hur formerna för tjänstgöring som nämndeman i domstolarna kan moderniseras

KORTARE HANDLÄGGNINGSTIDER

Trots stora förbättringar under den gångna mandatperioden utgör långa handläggningstider och stora ärendebalanser alltjämt ett betydande problem och en stor utmaning för de svenska domstolarna. Med lång handläggningstid riskerar kvaliteten på domstolsprocessen att bli lidande. Minnet hos vittnen, målsäganden och tilltalade bleknar helt enkelt med tiden. Minst lika allvarligt är den skada tilltron till rättsväsendet lider av för långa handläggningstider. Människor har en välgrundad rätt att förvänta sig att rätt skipas inom rimlig tid. För upprättelsen för brottsoffer spelar det stor roll att så snart som möjligt klargöra vem som har gjort sig skyldig till vad. För ungdomar är tiden av än större betydelse. Tiden, och den personliga utvecklingen, går snabbt i en ung människas liv. Därför är det av central betydelse att klargörandet av vad som har hänt och reaktionen på när något gått snett kommer så snabbt som möjligt. Risker är också betydande att ett parallellt "rättsväsende" skapas genom ryktesspridning, inte minst på Internet, och att människor lockas att ta rättvisan i egna händer.

Ett problem som är nära förknippat med de långa handläggningstiderna är inställda huvudförhandlingar. Betydande resurser tas idag i anspråk för förhandlingar som tvingas ställas in för att någon part, i de flesta fall den tilltalade, uteblir. Tiden från det att åtal har väckts fram till rättegångsdagen är mycket påfrestande för många och förvärras ytterligare om huvudförhandlingen ställs in och måste tas vid ett senare tillfälle. För hårt ansträngda åklagare och domare, och för nämndemän som tagit ledigt för att kunna delta i förhandlingarna, är inställda förhandlingar frustrerande och tidsödande. Det är också en onödig och stor kostnad för samhället. Ett större ansvar, i synnerhet vad gäller enklare ärenden, bör kunna åläggas parterna. Om man väljer att utebli får man också acceptera att processen kommer att äga rum utan ens medverkan. Det bör också vara möjligt att i större utsträckning använda sig av e-post för delgivning.

Alliansregeringen har också lagt fram en lag som trädde i kraft den 1 januari 2010 om förtursförklaring i domstol. Den nya lagen förbättrar den enskildes möjligheter att påskynda handläggningen av ett mål eller ärende i domstol. En ansökan om förtursförklaring ska kunna göras beträffande alla typer av mål och ärenden i de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Marknadsdomstolen, Arbetsdomstolen och Patentbesvärsträtten. Om handläggningen av målet eller ärendet har oskäligt fördröjts, ska målet eller ärendet förklaras ha förtur i domstolen (förtursförklaring). Lagen behandlar även domstolschefens ansvar vid långsam handläggning.

Domstolarna och domstolscheferna har också ett stort ansvar för att säkerställa en skyndsam handläggning. Erfarenheten, bl.a. från nyligen genomförda förändringar vid Regeringsrätten, visar att stora förbättringar går att uppnå genom att domstolarna själva ser över sin interna organisation och arbetssätt.

Arbetsgruppen vill

- Motverka inställda rättegångar genom att reformera delgivningssystemet och möjliggöra fler utevarodomar
- Att domstolarna ser över sin interna organisation och sitt arbetssätt för att säkerställa en rättssäker och effektiv handläggning av målen

ENKLARE ATT GÖRA RÄTT FÖR SIG – OCH ENKLARE ATT FÅ RÄTT

Det är viktigt att den som dömts att betala skadestånd gör rätt för sig. Många brottsoffer kan dock, av naturliga skäl, känna obehag inför att ha kontakt med den som är skyldig att betala dem skadestånd. Dagens system för betalande av

skadestånd är otympligt, och många dömda som faktiskt vill göra rätt för sig vet inte hur de ska gå till väga. Ett enklare system skulle vara att Brottsoffermyndigheten fungerar som betalningsförmedlare. Skadelidande kan idag behöva vänta länge på att få ut sin ersättning. Arbetsgruppen vill därför låta undersöka om förändrade regler kan göra att den tiden kortas. Dagens regler, med möjlighet till både skadestånd och brottsskadeersättning, är svårbegripliga för de allra flesta. Systemet behöver därför ses över i syfte att förenkla det och göra det mer överskådligt.

Arbetsgruppen vill

- Förenkla möjligheterna att göra rätt för sig för dem som ska betala skadestånd utan att försämra situationen för brottsoffren.
- Se över om tiden tills skadelidande personer kan få ut sin ersättning kan förkortas
- Se över dagens parallella system med skadestånd och brottsskadeersättning

Rättvisa straff och en väg tillbaka

ETT REFORMERAT PÅFÖLJDSSYSTEM

Alliansregeringen har under mandatperioden inlett ett omfattande arbete med förändringar av straffvärdet på grova brott så att de straff som utdöms ska vara bättre anpassade till hur samhället ser på allvarliga brott. En del av detta arbete, straffen för grova våldsbrott, har redan genomförts, men ett stort arbete återstår med att reformera påföljdssystemet. Det arbetet ska vägledas av två principer: rättvisa och ändamålsenlighet.

Rättvisa både i förhållande till gärningen och i förhållande till andra gärningar och påföljder. Ändamålsenliga på så vis att det exempelvis inte finns något egenvärde i att alltid tillgripa fängelsestraff om en annan påföljd, t.ex. fotboja, kan fungera lika bra och uppfattas som rimlig och rättvis. Kort sagt behövs en större flexibilitet i det svenska påföljdssystemet och en bredare pallett av påföljder.

Det har lappats och lagats på det svenska påföljdssystemet i decennier och behovet av en genomgripande översyn av hela påföljdssystemet har ökat alltmer. Alliansregeringen har därför tillsatt påföljdsutredningen. Psykansvarskommittén föreslog redan 2002 ett reformerat begrepp för psykiskt störda lagöverträdare. Kommittén föreslog att straffansvar för psykiskt störda lagöverträdare ska förutsätta tillräknelighet och att tillräkneliga lagöverträdare ska dömas till vanliga påföljder. Arbetsgruppen delar den bedömningen och vill reformera lagstiftningen i den riktningen.

Arbetsgruppen vill

- Reformera påföljdssystemet för att få ett mer ändamålsenligt system, en bättre balans mellan påföljderna för olika gärningar och uppnå ett rättvisare system
- Införa ett tillräknelighetskriterium för psykiskt störda lagöverträdare

ORDNING OCH REDA UNDER VERKSTÄLLIGHETEN

Alliansregeringen har lagt fram ett förslag om en ny fängelselag. Med den nya lagen kommer många av de problem som funnits med en förlegad lagstiftning

byggd på det tidiga 70-talets reformer att försvinna. För att stärka tryggheten i samhället krävs ordning och reda i fängelserna. Tydlighet om vad som gäller och moderna lagar gör det också möjligt för Kriminalvården att lägga kraft på det viktiga arbetet med att få den intagne att bryta med sitt brottsliga liv. I den nya lagen föreslås bl.a. att permission ska kunna kontrolleras med elektronisk fotboja, att det inte längre ska krävas att den intagne är dömd till lägst två års fängelse för att kunna placeras på en säkerhetsavdelning vid risk för rymning eller fritagning, att tjänstemän inom kriminalvården ges befogenhet att avvisa eller avlägsna obehöriga personer, att Kriminalvården ges befogenhet att kontrollera ett fordon som passerar in i eller ut ur en anstalt, att ett besök hos en intagen ska kunna äga rum i ett besöksrum som är så utformat att besökaren och den intagne hålls åtskilda av t.ex. en glasruta, och att en del av den intagnes ersättning ska kunna tas i anspråk för betalning av hemresa när han eller hon ska utvisas. Droger på anstalter är oacceptabelt. Förutom att de är en säkerhetsrisk så hotar de också att omöjliggöra ett effektivt påverkansarbete. En drogfri miljö och en kvalitativ behandling mot missbruk utgör kärnan i arbetet med att minska återfall i brott.

De flesta personer som döms för brott i Sverige avtjänar sina straff i någon form av frivård. Det är en bra modell, eftersom den dömda då fortsätter vara en del av det vanliga samhället. För att vidmakthålla modellen är det viktigt att konsekvenserna om den dömda missköter sig är stringenta och tydliga.

Arbetsgruppen vill

- Införa en ny fängeslag för att skapa bättre ordning, reda och säkerhet i fängelserna

VÄGEN TILLBAKA

Tiden i anstalt ska ges ett meningsfullt och tydligt innehåll som förebygger återfall i brott. Därför har Alliansregeringen också valt att i den nya fängeslagen ange att en individuellt utformad verkställighetsplan måste upprättas för varje intagen.

Möjligheten till egen försörjning genom hederligt arbete är en central faktor för att förebygga återfall i brott. Arbetslinjen ska gälla för intagna såväl under verkställighetstiden som efter frigivningen. Under den gångna mandatperioden har betydande insatser gjorts för att främja arbetslinjen i Kriminalvården. Möjligheterna till studier och yrkesutbildning har utökats och ett närmare samarbete med Arbetsförmedlingen har inletts. Nya utslussningsregler har skapat förutsättningar för dömda att redan innan tidpunkten för villkorlig frigivning påbörja en anställning, t.ex. i form av ett nystartsjobb. Vidare har regelverket ändrats så att dömda lättare kan kvalificera sig för jobbgarantin för unga samt

jobb- och utvecklingsgarantin. För många intagna kan anstaltstiden ge tillfälle att reparera skadorna av otillräcklig eller misslyckad skolgång. Grundläggande utbildning men också yrkesutbildning är viktiga delar i en brottsförebyggande kriminalvård. Andra insatser för att förebygga återfall i brott är Kriminalvårdens olika behandlingsprogram. Olika program har utvecklats för olika målgrupper och riktar sig bl.a. till dömda för våldsbrott, dömda som missbrukar droger och dömda för sexualbrott. Syftet är att förhindra återfall i brott genom att ge klienten nya kunskaper, färdigheter och insikter. Kriminalvården håller på att införa nationella brotts- och missbruksrelaterade behandlingsprogram. Dessa program ska på vetenskaplig grund kunna påvisa effekt på risken för återfall i brott. Programmen ska ackrediteras av en oberoende forskarpanel som granskar programmets innehåll och sättet det genomförs på. Kriminalvårdens programverksamhet bör fortsätta utvecklas och de program som är mest effektiva spridas vidare. Vid utformningen av programverksamheten är det också viktigt att beakta den särskilda problematik som omfattar intagna med olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Ett nära samarbete med psykiatri behövs för att utforma insatserna som rör dessa intagna.

För de intagna som behöver särskilt stöd eller kontroll inför frigivningen finns möjligheten att beviljas vistelse i halvvägshus. Det innebär att den intagne vistas i en miljö som är öppnare än den som finns i en öppen anstalt men samtidigt får del av det stöd och den hjälp som Kriminalvården och andra myndigheter kan erbjuda. Det kan exempelvis gälla personer som saknar bostad eller som inte är redo att vistas i sin bostad längre perioder utan stöd. I halvvägshuset gäller ett obligatoriskt utgångsförbud - den intagne får inte vistas utanför huset annat än på bestämda tider, exempelvis för att delta i sysselsättning. Vistelsen kan förenas med omfattande kontroll (t.ex. fotboja). Arbetsgruppen anser att antalet platser i halvvägshus bör öka och kunna beviljas till alla intagna för vilka detta är en lämplig förberedelse inför frigivningen.

Olika frivilliga krafter kan också bidra till Kriminalvårdens verksamhet. På flera av Kriminalvårdens anstalter finns s. k. visionsrum som sköts av frivilligorganisationer och anstaltens personal och intagna. Samarbetet ger den som sitter i fängelse möjlighet att förbereda sig för ett liv utanför. Frivilligorganisationerna kan också hjälpa till genom olika former av besöks- och kontaktverksamhet under den tid straffet avtjänas, eller genom nätverk för att stödja den intagne inför och efter frigivningen för att förebygga återfall i brott. Med beaktande av de säkerhetskrav som måste omfatta all verksamhet inom Kriminalvården är det angeläget att konstruktiva frivilligkrafter ges bra möjligheter att verka inom Kriminalvården.

Det är mycket som avgör om en dömd person ska gå vidare till ett liv utan kriminalitet och samhället kan inte påverka allt. Men drogfrihet, arbete och bostad kan bidra till en bra start efter avtjänat straff. Kriminalvårdens behandlingsresultat riskerar att gå om intet om inte frigivningen och mottagandet i samhället fungerar.

Det är i ljuset av detta nödvändigt med ett effektivare samarbete mellan Kriminalvården och socialtjänsten, psykiatri, missbruksvården och arbetsmarknaden. Kriminalvården bör t.ex. i större utsträckning involvera socialtjänst och arbetsförmedling redan tidigt under verkställigheten. Men det är också viktigt att Kriminalvårdens insatser möts av insatser från andra. Kommunernas och landstingens del i samarbetet kan behöva tydliggöras. Den skarv som uppstår i ansvaret mellan Kriminalvården och sociala myndigheter är särskilt olycklig om den leder till att påbörjade behandlingar ska avslutas i förtid. Behandlingsprogram som påbörjats inom ramen för Kriminalvården avbryts alltför ofta eftersom den frigivnes hemkommun inte använder samma program. Här måste individperspektivet få större genomslag annars blir behandlingsarbetet utan effekt under den tid det som mest behövs, det vill säga i samband med frigivning. Av stor betydelse är också samarbetet med frivilligorganisationerna, som spelar en viktig roll och gör ett ovärderligt arbete för att stötta de dömda efter frigivning. Kris (Kriminellas revansch i samhället) livsstilshus- och Skyddsvärnets olika verksamheter är positiva exempel.

Att förebygga återfall i brott är en central uppgift för Kriminalvården. Idag återfaller fortfarande en alltför hög andel dömda i brottslighet efter frigivandet. Att förhindra återfall i brott är en enorm vinst, inte bara för den tidigare dömden som istället för ett liv i kriminalitet får möjlighet att leva ett hederligt liv och bidra till samhället, utan också för samhället i stort. Färre återfall innebär framför allt färre brottsoffer men också färre brott som ska utredas och belasta polis, åklagare, domstolar och kriminalvård. Den samhällsekonomiska nyttan av insatser som leder till en relativt blygsam reducering av återfallsrisken kan vara betydande men är ibland svårberäknad. Det är viktigt att utveckla bra verktyg för att kunna följa effekterna av utbildnings- och behandlingsinsatser och utforma dem efter vad som ger störst effekt och nytta.

Arbetsgruppen vill

- Fortsätta arbetslinjen under anstaltsvistelsen med möjligheter till studier och yrkesutbildning samt ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen inför utslussningen och frigivningen
- Att Kriminalvårdens behandlingsverksamhet ska fortsätta utvecklas och de program som har visat sig vara mest effektiva spridas vidare
- Utöka antalet platser i halvvägshus
- Med beaktande av säkerhetskraven ge frivilliga krafter bra möjligheter att verka inom kriminalvården

- Utveckla samarbetet med kommuner, landsting och frivilligorganisationer för att förbättra utslussningen och skapa bättre förutsättningar för ett hederligt liv
- Förbättra kommuners och landstings samarbete med kriminalvården. Skapa bättre verktyg för uppföljning och utvärdering av arbetet att förebygga återfall i brott

KVINNOR I FÄNGELSE

Ungefär fem procent av de som är intagna i fängelse är kvinnor och det finns sex särskilda fängelser för kvinnor i Sverige.

Under senare år har kvinnornas situation inom kriminalvården fått större uppmärksamhet och flera olika insatser har initierats för att bättre kunna möta de intagna kvinnornas behov under verkställigheten. Alliansregeringen har ställt krav i regleringsbrevet till Kriminalvården på könsuppdelad återrapportering. Man har också pekat på behovsanpassningen i programverksamheten och det angelägna i att uppmärksamma kvinnors specifika behov under verkställigheten.

Kvinnor i anstalt lider till exempel oftare än männen brist på sysselsättning som främjar möjligheterna till arbete efter avslutad verkställighet. Det är också viktigt att kvinnor får ta del av utslussningsåtgärder i större utsträckning. Det gäller t.ex. placering i halvvägshus.

Arbetsgruppen vill

- Öka kunskapen om kvinnor inom Kriminalvården och deras behov
- Öka intagna kvinnors möjlighet till sysselsättning under anstaltstiden
- Se till att intagna kvinnor får ta del av utslussningsåtgärder i större utsträckning

MINSKA SKADEVERKNINGARNA FÖR FAMILJERNA

Det är inte bara den person som sitter i fängelse som påverkas av straffet. Ofta finns det en familj som saknar sin pappa eller mamma. Det är viktigt att myndigheter på alla sätt underlättar för att kontakten mellan förälder och barn upprätthålls under fängelsetiden. Redan i dag finns möjlighet för långtidsintagna att under kortare tider vara tillsammans med sin familj i en öppnare anstaltsmiljö. Denna möjlighet bör stärkas och fokusera på framförallt barns behov av att

kunna vara med sina föräldrar. Den besöksverksamhet som finns vid anstalterna med möjlighet till familjevistelse är bra men inte tillräcklig och behöver därför kompletteras. Kommunerna och Kriminalvården bör samarbeta och underlätta t.ex. undervisning av barn vid sådana perioder.

Arbetsgruppen vill

- Förbättra möjligheterna för långtidsintagna att umgås med sin familj under anstaltsvistelsen